

ในเมื่อท่านรอซูล คือลลิลลอฮฺ อลัยฮิวะซัลลิม ได้กำหนดวันอะรอฟะฮฺแล้วว่า เป็นวันที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ กำลังรุกูฟอยู่ ณ. ท่งอะรอฟะฮ์ พร้อมกับอิหม่ามของพวกเขา ไม่ว่าวันนั้นจะตรงกับวันที่เก้า หรือวันที่สิบของเดือนซุลฮิจญะฮฺ ตามทัศนะของอุละมาอ์ซอฮับซาฟีฮียุกก็ตาม ในขณะที่อิหม่ามซาฟีฮียุกได้กำหนดไว้ว่า “วันอีดีลฮัจญ์ คือวันที่ถัดจากวันอะรอฟะฮฺจากมักกะฮฺเท่านั้น” เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประกาศวันอีดีลฮัจญ์ที่ประเทศเรา ด้วยการตั้งกล่าว ทำให้ทั่วโลกได้ประจักษ์อย่างชัดเจนถึงสิ่งที่ท่านรอซูล คือลลิลลอฮฺ อลัยฮิวะซัลลิม ได้กำหนดไว้สำหรับประชาชาติของท่านเกี่ยวกับวันอีดีลฮัจญ์ด้วยคำว่า

"...وَالْأَضْحَىٰ يَوْمَ يُضْحِي النَّاسُ"

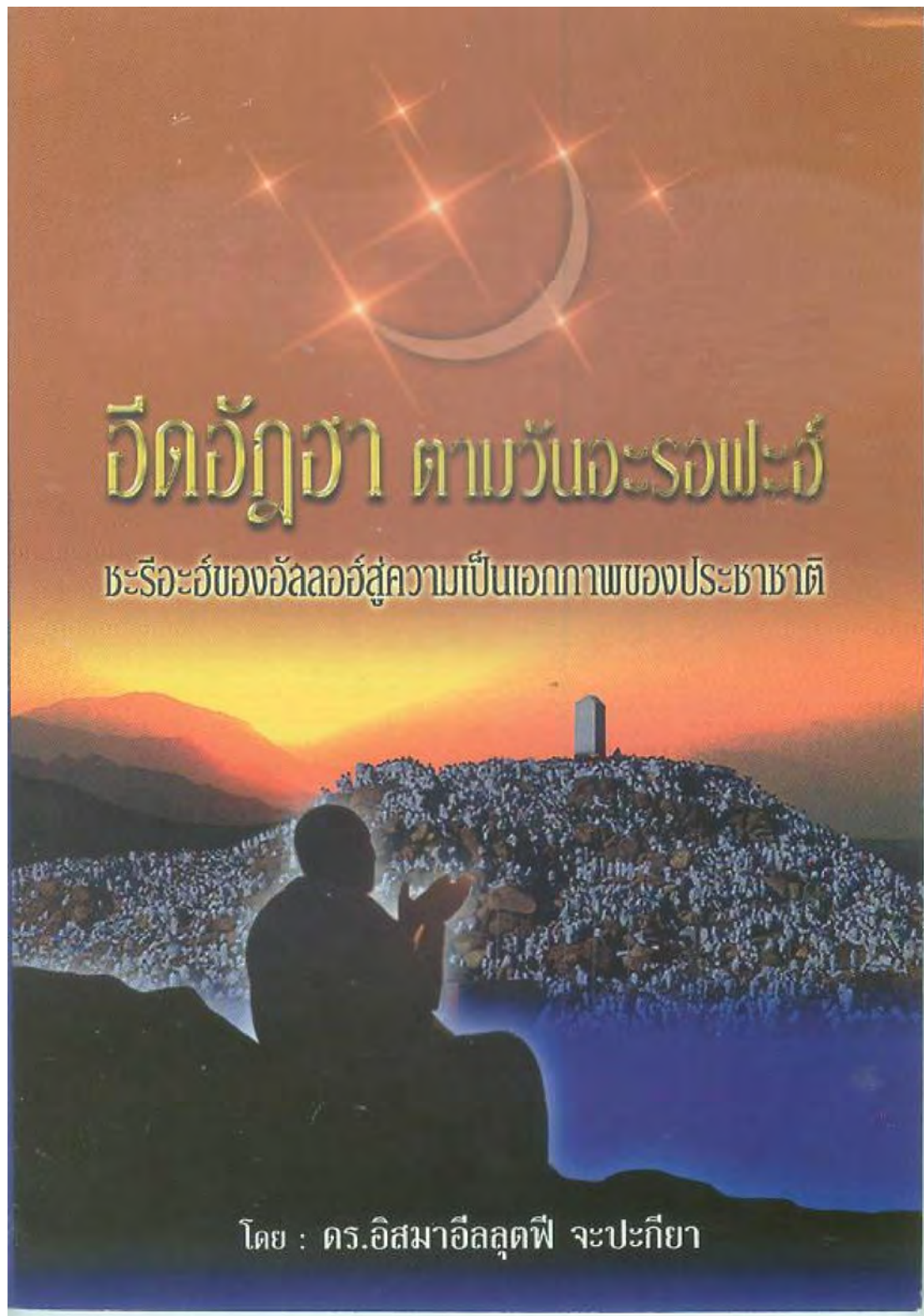
“วันอีดีลฮัจญ์ ก็คือวันที่คนทั้งหลายเชือดสัตว์ قربานกัน (หมายถึงวันนحرในพิธีการฮัจญ์)”

และไม่มีผู้ใดปฏิบัติค้ำกับสิ่งดังกล่าวแม้แต่คนเดียว ด้วยการตั้งกล่าวทำให้เป้าประสงค์ของชะรีอะฮฺอิสลามในการสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชาติมุสลิมได้เกิดขึ้นจริง โดยผ่านสัญลักษณ์อันยิ่งใหญ่นี้ วัลลอฮฺ อะอูลัม

ARC@YIU
<http://arc.yiu.ac.th>

อีดีลฮัจญ์ ตามวันอะรอฟะฮ์

ชะรีอะฮ์ของอัลลอฮ์สู่ความเป็นเอกภาพของประชาชาติ



โดย : ดร.อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา

อีดิ้ฮ์ตามวันอะเราะเฟอ์

ชะรีอะฮ์ของอัลลอฮ์สู่ความเป็นเอกภาพของประชาชาติ

เขียนโดย

ดร.อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา

แปลโดย

ซูฟอัม อุษมาน

อุษมาน อิดรีส

ในเมื่อกันเราะฮ์สูล ﷺ ได้กำหนดแล้วว่า

วันอะเราะเฟอ์เป็นวันที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์
กำลัง วุกูฟอยู่ ณ กุ่บอะเราะฟาตพร้อมกับ
อิหม่ามของพวกเขา ไม่ว่าจะวันนั้นจะตรงกับวันที่
เก้า หรือวันที่สิบของเดือนซุลหัจญะฮ์ -ตามทัศนะ
ของอุละมาอ์มีซัยอับฮะมีอียะ- ก็ตาม ในขณะที่
อิหม่ามอัยฮ์ก็ได้อำหนดไว้ว่าวันอีดิ้ฮ์ฮัจญ์
คือวันที่ถัดจากวันอะเราะเฟอ์ ดังนั้นหน้าที่ของเรา
มีเพียงติดตามการประกาศวันอะเราะเฟอ์จากมัก
กะฮ์เท่านั้นเองเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประกาศวัน
อีดิ้ฮ์ฮัจญ์ที่ประเทศเรา ด้วยการดังกล่าวทำให้ทั่วโลก
ได้ประจักษ์อย่างชัดเจนถึงสิ่งที่ท่านเราะฮ์สูล
ﷺ ได้กำหนดไว้สำหรับประชาชาติของท่าน
เกี่ยวกับวันอีดิ้ฮ์ฮัจญ์ด้วยคำว่า

«وَالْأَضْحَى يَوْمٌ يُضْحِي النَّاسُ»

ความว่า “วันอีดิ้ฮ์ฮัจญ์ก็คือวันที่คน
ทั้งหลายเชือดสัตว์ قربานกัน (หมายถึงวันนحر
ในพิธีการฮัจญ์)”

และไม่มีผู้ใดปฏิบัติค้ำกับสิ่งดังกล่าว
แม้แต่คนเดียว ด้วยการดังกล่าวทำให้ประชาคม
ของชะรีอะฮ์อิสลามในการสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นใน
หมู่ประชาชาติมุสลิมได้เกิดขึ้นจริงโดยผ่าน
สัญลักษณ์อันยิ่งใหญ่... วัลลอฮุอะอะลิม

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ผู้ทรงเมตตากรุณาปราณีเสมอ

แท้จริงมวลการสรรเสริญเป็นเอกสิทธิ์ของอัลลอฮ์ เราขอสรรเสริญพระองค์ เราขอความช่วยเหลือจากพระองค์ เราขอภัยโทษจากพระองค์ เราขอความคุ้มครองต่อพระองค์จากความชั่วร้ายต่างๆ ของตัวเรา และความเลวทรามต่างๆ ของการงานของเรา ผู้ใดที่อัลลอฮ์ทรงประทานทางนำแก่เขา แน่แท้ไม่มีผู้ใดสามารถทำให้เขาหลงผิดได้ และผู้ใดที่พระองค์ทรงปล่อยยให้เขาหลงผิด แน่แท้ย่อมไม่มีทางนำสำหรับเขา ฉันขอปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ผู้ทรงเอกะ ไม่มีการตั้งภาคีใดๆ กับพระองค์ และฉันขอปฏิญาณตนว่ามุหัมมัด เป็นบ่าวและศาสนทูตของพระองค์ ขออัลลอฮ์ทรงประทานพรอันประเสริฐแด่ท่านนบีมุหัมมัด ตลอดจนครอบครัวและบรรดาเศาะหาบะฮ์ของท่าน

สืบเนื่องจากความขัดแย้งเกี่ยวกับการกำหนดวันอีดิ้ฮ์ฮาที่เพิ่มขึ้นกับชาวมุสลิมในประเทศของเรา โดยเฉพาะกับบรรดาแกนนำในสังคมมุสลิม ในกรณีในวันอีดิ้ฮ์ฮาในประเทศของเราไม่ตรงกับวันที่บรรดาผู้ประกอบพิธีหัจญ์กำลังชุมนุม (วุกูฟ) อยู่ ณ ทุ่งอะเราะฟาตและวันเชือดที่มีนา ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงได้รับการขอร้องให้ช่วยชี้แจงให้กระจ่างแจ้งเกี่ยวกับสุนนะฮ์ของท่านนบี ﷺ ในกรอบของการชี้แจงถึงเป้าประสงค์ของชะรีอะฮ์อิสลามตามข้อเท็จจริงทางวิชาการในกรณีดังกล่าว ซึ่งถ้าหากว่าต้นเหตุของความขัดแย้งข้างต้นเกิดขึ้นจากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนทางวิชาการ ข้าพเจ้าเชื่อมั่นเหลือเกินว่าบทความชิ้นนี้สามารถไขปัญหาและตอบคำถามส่วนใหญ่ที่คิดว่าคลุมเครือและซ่อนเร้นได้

เมื่อวันที่ 5 ซุลหิจญะฮ์ ปี 1422 ฮ.ศ. (ค.ศ. 2002) ข้าพเจ้าได้เขียนบทความชิ้นหนึ่งเกี่ยวกับปัญหานี้ แต่เป็นบทความที่ยังไม่ค่อยสมบูรณ์นัก ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงได้แก้ไขและเพิ่มเติมเนื้อหาในบทความชิ้นนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และตั้งชื่อว่า **“อีดิ้ฮ์ฮาตามวันอะเราะเราะฮ์ชะรีอะฮ์ของอัลลอฮ์สู่ความเป็นเอกภาพของประชาชาติ”** และขอสรรเสริญอัลลอฮ์ที่ทรงเอื้ออำนวยในการนี้

ข้าพเจ้าขอวิงวอนต่อเอกองค์อัลลอฮ์ให้ทรงโปรดรวบรวมหัวใจของบ่าวผู้ศรัทธาให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน บนพื้นฐานแห่งความเมตตา ทางนำ และหลักการด้านชะรีอะฮ์อันดีเยี่ยมของพระองค์ ก่อนที่จะเกิดเอกภาพด้านแนวคิดบนพื้นฐานแห่งความกระจ่างแจ้งทางวิชาการที่แท้จริงจากพระองค์ เพราะลำพังความรู้ที่แท้จริงอาจจะไม่มีผลต่อบรรดาจิตใจที่ไม่ยอมสยบต่อสัจธรรมแห่งเป้าประสงค์ของชะรีอะฮ์อิสลามและสุนนะฮ์ของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ผู้นำความเมตตา ความมีเกียรติและความเจริญก้าวหน้ามาสู่มนุษยชาติบนโลกนี้ และโลกอาคิเราะฮ์ ควบคู่กับความเป็นเอกภาพและความนำเกรงขามของอิสลามในฐานะศาสนาของอัลลอฮ์ที่สูงส่งยิ่งบนโลกใบนี้

ท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณต่อบรรดาผู้ทรงคุณวุฒิ อูละมาอ์ กอฎี (ผู้พิพากษา) และบรรดาประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่นับถือทั้งหลาย ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ ที่ได้แสดงความคิดเห็น และให้การสนับสนุนต่อความพยายามในครั้งนี้ และขอบคุณอูษมาน อิตริส และซุฟอัม อูษมานที่ได้เห็นดีเห็นอยู่เคียงบ่าเคียงไหล่กับข้าพเจ้าเพื่อให้หนังสือเล่มนี้แล้วเสร็จ ทั้งฉบับภาษามลายู และภาษาไทย ขอพระองค์อัลลอฮ์โปรดตอบแทนพวกเขาทั้งหลายแทนพวกเราและอิสลามด้วยความดีงามที่มากมาย

وَصَلَّى اللّٰهُ عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ، سُبْحَانَ
رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ، وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ
وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

พี่น้องของท่าน

มัสยิดอิบาคูเราะหฺมาน บัตตานี
5 ซุลหิจญะฮฺ 1429 ฮ.ศ.

ดร.อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา
อธิการบดีมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
คณะมนตรีองค์การสนธิบาตมุสลิมโลก
ประจำประเทศไทย

อีดอฎฎฮาตามวันอะเราะเราะฮฺ

คือชะรีอะฮฺของอัลลอฮฺสู่ความเป็นเอกภาพของประชาชาติ

พี่น้องชายหญิงที่มีเกียรติทั้งหลาย

อัสสลามุอะลัยกุม ะเราะเราะหฺมะตุลลอฮฺ ะเราะเราะกาตุฮฺ

แท้จริงแล้ว วันอะเราะเราะฮฺ วันอีดอฎฎฮา และวันตัชรีกทั้งสามวัน (วันที่ 11, 12, 13 ซุลหิจญะฮฺ) เป็นกลุ่มวันที่ทราบกันอยู่แล้ว (อัยยาม มะอฺลุมาต) และกลุ่มวันที่ถูกนับ (อัยยาม มะอฺดูดาต) ที่ประเสริฐยิ่ง ณ อัลลอฮฺ ในรอบหนึ่งปี ดังนั้น ในฐานะที่เราเป็นบ่าวของพระองค์ เราจำเป็นต้องจริงจังในการทำ ความเข้าใจกับบรรดาวันดังกล่าว พร้อมกับวิธีการต้อนรับความประเสริฐและความยิ่งใหญ่ของมัน เพื่อให้เราได้ลิ้มรสนิมัตความจำเริญและความประเสริฐตามที่ชะรีอะฮฺอัลลอฮฺได้กำหนดไว้ ผ่านสุนนะฮฺของท่านเราะสูล ﷺ ตามความเข้าใจและการปฏิบัติของบรรดาเศาะหาบะฮฺ และการอิญญัตฮฺของบรรดาอูละมาฮฺที่เป็นที่ยอมรับ ในสภาพที่เปี่ยมด้วยความหนักแน่นและอีกทีก็ เพราะโอกาสนี้คือโอกาสดีที่สุดของแต่ละปีสำหรับการผสมผสานประชาชาติให้อยู่ภายใต้สถาบันแห่งความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและความเข้มแข็งของอิสลาม อันนำมาซึ่งความสูงส่งและความโดดเด่นของประชาชาติอิสลาม ประชาชาติที่ดิลิศบนพื้นโลกแห่งนี้ แน่นนอน มิใช่เพียงความน่าเกรงขามบนโลกนี้เท่านั้น แต่ทว่า เรายังจะได้รับผลบุญที่ยิ่งใหญ่จากอัลลอฮฺผู้ทรงกรุณาในวันอาคิเราะฮฺอีกด้วย

อัลหัมดุลิลลาฮฺ ด้วยการอนุมัติของอัลลอฮฺผู้ทรงได้ยินและรอบรู้ และด้วยความเอื้ออำนวยการและความช่วยเหลือของพระองค์เท่านั้น ทำให้ข้าพเจ้าสามารถเขียนบทความชิ้นนี้ได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของวันอะเราะเราะพะฮุ

วันอะเราะเราะพะฮุ หมายถึงวันที่บรรดาผู้ประกอบพิธีหัจญ์ต่าง
รวมตัวมาเพื่อตุนอยู่ ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาต

เรามาสดับฟังความหมายของวันอะเราะเราะพะฮุจากคำพูดของท่าน
เราะฮ์ลุลลอฮฺ ﷺ กันเถิด

1. ท่านเราะฮ์ลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า

«وَعَرَفَةَ يَوْمٌ تُعْرَفُونَ»

ความว่า “และวันอะเราะเราะพะฮุนั้นคือวันที่พวกเจ้า
(หมายถึงบรรดาผู้ประกอบพิธีหัจญ์) กำลังชุมนุม (รูกูฟ)
อยู่ ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาต”¹

2. ท่านเราะฮ์ลุลลอฮฺ ﷺ ได้กล่าวว่า

«يَوْمٌ عَرَفَةَ الْيَوْمَ الَّذِي يُعْرَفُ النَّاسُ فِيهِ»

ความว่า “วันอะเราะเราะพะฮุ คือวันที่ผู้คนทั้งหลาย
(หมายถึงเหล่าหัจญ์จาย์) กำลังทำรูกูฟกันอยู่ ณ
ทุ่งอะเราะเราะฟาต”²

¹ หะดีษ เศาะฮีหฺ มุร้อตฺ ดู อัล-อุมม์ ของอิซ-ซาฟีอียฺ 1/230, อัล-สุนัน อัล-กุบรอ ของอัล-บัยฮะกีเย 5/286-287 (ดูเศาะฮีหฺ อัล-ญามิอฺ อัล-เศาะฮีร ของอัล-อัลบานียฺ หมายเลข 4224)

² บันทึกโดย อิบุนญะอฺฟร์ ใน อัล-มะรอสีล หมายเลข 149 และอัล-บัยฮะกีเย ใน อัล-สุนัน 5/286 หมายเลข 9828 ท่านกล่าวว่า หะดีษนี้เป็นหะดีษมุร้อตฺที่ดี

3. ท่านเราะฮ์ลุลลอฮฺ ﷺ ได้กล่าวอีกว่า

«عَرَفَةَ يَوْمٌ يُعْرَفُ الْإِمَامُ»

ความว่า “วันอะเราะเราะพะฮุ คือวันที่ผู้นำบรรดาหัจญ์จาย์
ทำรูกูฟ ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาต”³

ซึ่งหมายความว่า วันอะเราะเราะพะฮุนั้นก็คือวันที่ผู้นำหัจญ์และบรรดา
หัจญ์จาย์ทั้งหลายกำลังทำรูกูฟอยู่ ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาต เพราะว่าบรรดา
หัจญ์จาย์นั้นต้องเชื่อฟังผู้นำของมุสลิมในการกำหนดวันรูกูฟที่อะเราะเราะพะฮุ

เหล่านี้คือนิยามหรือความหมายของวันอะเราะเราะพะฮุที่ได้รับการ
ชี้แจงจากท่านเราะฮ์ลุลลอฮฺ ﷺ การให้นิยามตามแบบฉบับของท่านนั้นมีความ
ชัดเจนยิ่งในเป้าหมายเพื่อความเป็นเอกภาพของประชาชาติมุสลิมทั่วโลก
ภายใต้การนำของผู้นำหัจญ์ ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาต ซึ่งโดยปกติแล้ว
ผู้นำฮัจญ์เป็นตัวแทนของเคาะลีฟะฮ์หรือผู้นำของชาวมุสลิมเอง

อาศัยหลักการจากหะดีษต่างๆ ข้างต้น เหล่าอูลมะมาฮ์ทั้งสี่มัชฮับ
และมัชฮับ อัส-ซอฮิรียะฮ์⁴ ได้มีความเห็นพ้องกันว่า การรูกูฟของผู้นำหัจญ์
พร้อมๆ กับบรรดาหัจญ์จาย์ ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาตนั้นถือว่าถูกต้อง แม้ว่ามันจะ
ไม่ตรงกับวันที่เก่าตามความเป็นจริงในการดูจันทร์เสี้ยวของคนอื่นๆ ที่ไม่ได้
ทำการรูกูฟอยู่ก็ตาม เช่น ไม่ว่าวันนั้นจะตรงกับวันที่แปดหรือวันที่สิบซุล
หิจญะฮ์ และไม่ว่าจะใช้วิธีใดในการนับวันก็ตามที่ ทั้งนี้ให้นับว่าวันที่ผู้นำ

³ บันทึกโดย อัล-บัยฮะกีเย ใน อัล-สุนัน 5/286 หมายเลข 9827 อะห์มัด ซากิรฺ กล่าวว่า สาย
รายงานถูกต้อง (ดู อะวาอิด อัล-ซุฮูร อัล-อะเราะเราะบียะฮ์ หน้า 26)

⁴ ดู บะดาอียฺ อัล-เศาะนาอียฺ ของ อัล-กาซานียฺ 2/203-204, ซัรหฺ อัล-ค็อริซียฺ อะลา มุค
ตะต็อริ เคาะลีล 2/321, อัล-มััจญ์มูฮฺ ของ อัน-นะวะวีเย 5/35, อัล-มุฆนียฺ ของ อิบุนญะอฺฟร์
มะฮฺ 5/429, อัล-ฟุรูก ของ อิบุนญะอฺฟร์ 3/534 และ อัล-มุหัลลา ของ อิบุนญะอฺฟร์ 5/203-204

หัจญ์และบรรดาหุญาญญ์รูกูฟ ณ ทุ่งอะเราะฟาตนั้นเป็นวันอะเราะอะฮ์ตามความหมายของหะดีษต่างๆ ข้างต้น นอกจากนี้บรรดาอุละมาอ์ยังมีความเห็นว่า การรูกูฟในวันอื่นที่ไม่ใช่การรูกูฟพร้อมกับผู้นำหัจญ์และบรรดาหุญาญญ์ทั้งหลายนั้นถือว่า**ใช้ไม่ได้** ถึงแม้ว่าเขาจะปฏิบัติโดยอ้างตามการเห็นจันทร์เสี้ยว ไม่ว่าจะเห็นที่มักกะฮ์หรือที่ประเทศอื่นๆ ก็ตาม

เพื่ออธิบายถึงความเข้าใจและการใช้หะดีษเหล่านั้นในทัศนะของอุละมาอ์ ท่านอิหม่ามมุหัมมัด บิน อัล-หะสัน อัช-ชัยบานีย์⁵ ได้กล่าวว่า “ถ้าหากว่ามีความคลุมเครือเกิดขึ้นกับผู้คนทั้งหลายเกี่ยวกับการเห็นจันทร์เสี้ยว แล้วปรากฏว่าผู้นำหัจญ์และบรรดาหุญาญญ์ได้รูกูฟในวันนะหฺรุ (วันที่สับซุลหิจญะฮ์ตามการเห็นจันทร์เสี้ยว) และคนที่เห็นจันทร์เสี้ยวนั้นก็กลับทำรูกูฟในวันที่เก้า (ตามที่เขอ้างว่าได้เห็นจันทร์เสี้ยว) ดังนั้นการรูกูฟของเขา(ที่ไม่ตรงกับกรรูกูฟของผู้นำหัจญ์)ถือว่าไม่เพียงพอ ทว่า เขาจำเป็นต้องรูกูฟใหม่อีกครั้งพร้อมกับผู้นำหัจญ์ในวันรุ่งขึ้น (แม้ว่าการอิจญ์ติฮาดหรือการวินิจฉัยของผู้นำหัจญ์นั้นโดยผิวเผินแล้วดูไม่ถูกต้องก็ตาม) เพราะว่าผู้นำหัจญ์ได้ทำการรูกูฟในวันที่สับ”⁶

ในการสนับสนุนความเข้าใจดังกล่าว ท่านอิหม่าม อัน-นะวะวี⁷ ได้กล่าวว่า

⁵ ชื่อของท่านคือ อัลลามะฮ์ อัลอิหม่าม มุหัมมัด บิน อัลหะสัน อัชชัยบานีย์ หนึ่งในสองของศิษย์เอกอิหม่ามอบูหะนีฟะฮ์ที่ช่วยเผยแพร่มัซฮับหะนะฟียะ ท่านเป็นอาจารย์ท่านหนึ่งของอิหม่ามอัชชาฟีอีย์ขณะที่ท่านพำนักอยู่ที่อิรัก เสียชีวิตปี 189 ฮ.ศ. (ดู อัล-อะอูลาม ของ อัช-ชีริกิลีย์)

⁶ บะดาอีย อัส-เศาะนาอีย ของ อัล-กาซานีย์ 2/204

⁷ ชื่อของท่านคือ ยะหฺยา บิน ชะร็อฟ บิน มिरزی อัน-นะวะวี อัช-ชาฟีอีย์, อบู ชะกะรียา มุหัยยียุดดีน, เป็นหนึ่งในจำนวนอิหม่ามด้านหะดีษและฟิกฮ์ ตำราหลายเล่มของท่านได้รับ

«قَالَ أَصْحَابُنَا... وَكَذَا يَوْمٌ عَرَفَةَ هُوَ الْيَوْمُ الَّذِي يَطْهَرُ لِلنَّاسِ إِنَّهُ يَوْمٌ عَرَفَةَ، سِوَاهُ كَانَ التَّاسِعَ أَوْ الْعَاشِرَ»

ความว่า “เหล่าสหาย (ในมัซฮับชาฟีอีย์) ของเราได้กล่าวว่า ... เช่นเดียวกับวันอะเราะอะฮ์คือวันที่ปรากฏแก่ผู้คนที่มันเป็นวันอะเราะอะฮ์ (หมายถึงวันที่เหล่าหุญาญญ์กำลังทำรูกูฟกันที่ทุ่งอะเราะฟาต) ไม่ว่าจะวันดังกล่าวจะตรงกับวันที่เก้าหรือวันที่สิบ (ซุลหิจญะฮ์) ก็ตาม⁸ นั่นแหละคือวันอะเราะอะฮ์ เพราะวันนั้นเป็นวันที่เกี่ยวข้องกับสถานที่เฉพาะซึ่งเรียกกันว่า อะเราะฟาต (อะเราะอะฮ์ มะกานียะฮ์ คือ อะเราะอะฮ์ในแง่สถานที่) ซึ่งมีเพียงแห่งเดียวในโลกนี้ และมีเพียงวันเดียว (อะเราะอะฮ์ ชะมาเนียฮ์ คือ อะเราะอะฮ์ในแง่ของเวลา) ทั้งนี้มันเกี่ยวข้องกับภารกิจการรูกูฟของผู้นำหัจญ์พร้อมๆ กับบรรดาหุญาญญ์จากทั่วโลก ณ ทุ่งอะเราะฟาต และให้มีการถือศีลอดสุดในวันอะเราะอะฮ์ดังกล่าวสำหรับประชาคมมุสลิมทั้งหมดที่ไม่ได้เข้าร่วมในพิธีหัจญ์

หากแม้ว่าประชาชาติของท่านไม่มีมุหัมมัด ﷺ ในสมัยปัจจุบันนี้ เข้าใจและปฏิบัติอะมัลโดยอิงความหมายของวันอะเราะอะฮ์ตามคำสอนของท่านศาสนทูตของพวกเขาซึ่งได้เน้นหนักในเรื่องภราดรภาพของประชาชาติ ดังที่เห็นจากหะดีษเศาะฮีหฺต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว พร้อมกับได้ใคร่ครวญถึงความเข้าใจและการถือปฏิบัติของบรรดาเศาะหาบะฮ์และอุละมาอ์ซึ่งเป็นที่

การยอมรับในมัซฮับชาฟีอีย์ อาทิ มินฮัจญ์ อัฎ-ฎอสิบีน และ อัล-มััจญ์มูอ์ เป็นต้น ท่านเสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 676 (ดู อัล-อะอูลาม ของ อัช-ชีริกิลีย์)

⁸ อัล-มััจญ์มูอ์ ของ อัน-นะวะวี 5/35, มุขนียะ อัล-มุหฺตาญญ์ ของ อัล-เคาะฎิบ อัช-ชีริกิลีย์ 1/725 พิจารณาประโยคที่มีความหมายเช่นเดียวกันในหนังสือ มัจญ์มูอ์อัลฟะตาวา ของ เซคอะหมัด บิน อับดุลหะลิม 22/211

ยอมรับทั้งหลาย แน่หนอนว่า ย่อมเป็นไปได้ที่จะเกิดความแตกแยกกันเองระหว่างพวกเขาในประเด็นเกี่ยวกับวันอะเราะซะฮฺโดยเด็ดขาด

ท่านนบี ﷺ ไม่ได้ผูกโยงวันอะเราะซะฮฺกับวันที่เกาชุลหิจญะฮฺ นั่นอาจเป็นเพราะว่าวันที่เกาชุลหิจญะฮฺหนึ่งไม่ตรงกับวันที่เกาของอีกประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเทศที่มีโซนเวลาแตกต่างกัน (มีกฎอะฮฺไม่เหมือนกัน) แต่ทว่า ท่านนบี ﷺ ได้ผูกโยงวันอะเราะซะฮฺเข้ากับวันที่ปรากฏการรุกรานจริงของผู้นำหัจญ์พร้อมๆ กับบรรดาหุญาญญ์ ณ ทุ่งอะเราะซะฟาต ซึ่งเห็นชัดเจนว่ามันมีแค่หนึ่งเดียวเท่านั้น และสามารถรับรู้ได้โดยผู้คนทั่วโลกในสมัยปัจจุบันนี้ เราขอสรรเสริญอัลลอฮฺในการนี้

ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า มุสลิมคนใดก็ตามที่เข้าใจหะดีษต่างๆ ที่เศาะฮี้หฺเหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง แน่หนอน เขาย่อมไม่กล้าที่จะปฏิบัติค้ำกับคำสอนของท่านเราะฮฺลุล ﷺ เขาย่อมจะไม่กำหนดหรือประกาศวันสำหรับถือศีลอดอะเราะซะฮฺในวันอื่นซึ่งไม่ใช่วันที่บรรดาหุญาญญ์ทำการรุกรานกันอยู่พร้อมๆ กับผู้นำหัจญ์ ณ ทุ่งอะเราะซะฟาตอย่างแน่หนอน

นียามของวันอีตอฎฎฮา

นียามของวันอีตอฎฎฮาที่มีรายงานจากท่านเราะฮฺลุล ﷺ นั้น สอดคล้องกับนียามของวันอะเราะซะฮฺ

1. ท่านเราะฮฺลุล ﷺ ได้กล่าวว่า

«...وَالْأَضْحَى يَوْمَ يُضْحِي النَّاسُ»

وفي رواية: «يَوْمَ يُضْحُونَ».

ความว่า “วันอีตอฎฎฮา ก็คือวันที่คนทั้งหลายเชือดสัตว์ قربานกัน (หมายถึงวันนะฮฺร์ในพิธีการหัจญ์)”⁹

2. ท่านเราะฮฺลุล ﷺ ได้กล่าวว่า

«...وَالْأَضْحَى يَوْمَ يُضْحِي الْإِمَامُ»

ความว่า “วันอีตอฎฎฮา คือวันที่อิหม่าม (ผู้นำ) ทำการเชือดสัตว์ قربาน”¹⁰

ในการอธิบายหะดีษข้างต้น อัต-ติรมิซียฺ ได้กล่าวว่า อุละมาอ์บางส่วน ได้อธิบายหะดีษนี้ว่าการถือศีลอดและการอีตนั้น จำเป็นต้องทำร่วมกันในรูปหมู่

⁹ หะดีษเศาะฮี้หฺ บันทึกโดยอัต-ติรมิซียฺ หมายเลข 802 ท่านกล่าวว่า เป็นหะดีษหะสัน เฆาะรีบเศาะฮี้หฺ, และบันทึกโดยอิบน์ มาญะฮฺ หมายเลข 1660 (ดู อีรวาอี อัล-ฆะอะลีล ของ อัล-อัลบานียฺ หมายเลข 905, อะวาอิล อัช-ชูฮูร อัลอะเราะซะบียะฮฺ ของอะหมัด ซากิรฺ หน้า 22)

¹⁰ บันทึกโดย อัล-บัยฮะกีเย่ 5/175 สายสืบของมันเศาะฮี้หฺ (ดู อะวาอิล อัช-ชูฮูร อัลอะเราะซะบียะฮฺ ของ อะหมัด มุหัมมัด ซากิรฺ หน้า 26)

คณะ (ญะมาอะฮ์ ซึ่งนำโดยคนที่เป็ผู้นำ) พร้อมๆ กับผู้คนที่หลาย¹¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถือศีลอดและออกฮัจญ์พร้อมกับอิหม่ามที่อยู่ ณ นครมักกะฮ์ ไม่ควรที่จะปล่อยให้มวลมุสลิมที่นครมักกะฮ์ได้เชือดสัตว์ قربานต่อหน้าเราในจอที่ว๊อย่างครึกครื้น ในขณะที่เรากำลังถือศีลอดวันที่เก้า (ถือศีลอดวันอะเราะเราะฮ์) อยู่ หรือปล่อยให้เกิดเหตุการณ์ในทางกลับกัน โดยกล่าวอ้างว่าเราไม่ได้เห็นจันทร์เสี้ยวในประเทศของเรา!

หะดีษต่างๆ ที่ให้นิยามวันอีตอฎฮาที่อยู่ในรูปเดียวกันกับหะดีษที่อธิบายความหมายของวันอะเราะเราะฮ์ นั่นคือทั้งสองยังคงวางเป้าหมายเพื่อให้เกิดความเป็นภราดรภาพในหมู่ประชาชาติอิสลาม ซึ่งอิงบนหลักการ มะกอดิด อัช-ชะรีอะฮ์ อัล-อิสลามียะฮ์ (เจตนารมณ์แห่งบทบัญญัติอิสลาม)

ตามความเห็นของอูลมะฮ์ส่วนหนึ่งระบุว่า แต่เดิมหะดีษนี้จะเจาะจงไปยังประชาชนที่พำนักอยู่ ณ นครมักกะฮ์ ซึ่งถือว่าเป็น อุมมุล กูรอ (เมืองแม่) ที่ประชาชาติมุสลิมทั่วโลกปฏิบัติตาม¹²

เพื่อให้สุนนะฮ์เชิงคำพูดของท่านนบี ﷺ ดังกล่าวปรากฏผลเป็นรูปธรรมจริงๆ เราขอเชิญทุกท่านเพื่อมาร่วมพิจารณาการปฏิบัติจริงและจุดยืนของบรรดาเศาะหาบะฮ์และตาบิอีน อาทิเช่น จากรายงานที่เล่าโดยท่านมัสรูก ซึ่งได้กล่าวว่า:

“ฉันเคยเข้าพบท่านหญิงอาอิชะฮ์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา ในวันอะเราะเราะฮ์ (โดยผิวเผินจากรายงานนี้น่าจะไม่ใช่ ณ ทุ่งอะเราะเราะฮ์) ท่านหญิงได้กล่าวแก่คนในครอบครัวว่า จงยกอาหาร (สุวัยยก) และเครื่องดื่มหวานๆ ให้มากๆ แก่มัสรูกผู้นี้ (ซึ่งไม่ได้ถือศีลอดในวันอะเราะเราะฮ์นี้!)”

¹¹ ตูหะตุล อะเราะเราะฮ์ บิ ชัรหุ ญามิอ อัต-ติรมิซีย์ ของ อัล-มุบาร็อกฟูรีย์ 3/515

¹² ตู อะวาอิล อัช-ชูฮูร อัล-อะเราะเราะฮียะฮ์ ของ อะห์มัด มุหัมมัด ซากิร หน้า 27-28

มัสรูกเล่าต่อไปว่า: ฉันตอบว่า แท้จริงแล้ว ไม่มีสิ่งใดที่ห้ามฉันไม่ให้ถือศีลอดในวันนี้ นอกเสียจากเพราะกลัวว่ามันจะตรงกับวันนะหฺร์ (วันอีตอฎฮา ซึ่งห้ามไม่ให้ถือศีลอดในวันนั้น) ท่านหญิงอาอิชะฮ์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา จึงได้ตอบ (เพื่อให้คำชี้แจงแก่มัสรูก) ว่า:

«النَّحْرُ يَوْمٌ يَنْحَرُ النَّاسُ، وَالْفِطْرُ يَوْمٌ يُفْطِرُ النَّاسُ»

ความว่า “วันเชือด قربาน (วันนะหฺร์) คือวันที่คนทั้งหลายเชือด قربานในวันนั้น และวันอีตอฎฮา ก็คือวันที่คนทั้งหลายร่วมกันอีตอฎฮาในวันนั้น” (ทว่าวันนี้เป็นวันที่คนทั้งหลายที่ทุ่งอะเราะเราะฮ์ไม่ได้ทำการ قربานแต่อย่างใด โฉนเลยท่านจึงได้ลงเ็จจะถือศีลอดอะเราะเราะฮ์ด้วยเล่า!)¹³

อิบนุ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา ได้กล่าวอธิบายความหมายของหะดีษข้างต้นว่า

«إِنَّ يَوْمَ عَرَفَةَ هُوَ يَوْمٌ يَجْتَمِعُ النَّاسُ مَعَ الْإِمَامِ عَلَى التَّعْرِيفِ فِيهِ، وَيَوْمُ النَّحْرِ هُوَ الَّذِي يَجْتَمِعُ النَّاسُ مَعَ الْإِمَامِ عَلَى التَّضْحِيَةِ فِيهِ، وَمَا لَيْسَ كَذَلِكَ فَلَيْسَ بِيَوْمِ عَرَفَةَ وَلَا يَوْمِ أَضْحَى، وَإِنْ كَانَ بِالنِّسْبَةِ إِلَى عَدَدِ أَيَّامِ الشَّهْرِ هُوَ التَّاسِعِ أَوْ الْعَاشِرِ»

ความว่า “แท้จริง วันอะเราะเราะฮ์คือวันที่ผู้คนต่างรวมตัวพร้อมกับอิหม่ามเพื่อทำการรูกูฟ ณ ทุ่งอะเราะเราะฮ์ และวันเชือด (นะหฺร์) คือวันที่ผู้คนต่างรวมตัวพร้อมกับอิหม่ามเพื่อทำการเชือดสัตว์ (อุฎฮียะฮ์) ถ้าไม่เป็นเช่นนั้น

¹³ บันทีกโดยอัลบัยฮะกี ย หมายเลข 8209 (4/422) ด้วยสายรายงานที่ดี (อะหุกาม อัลอิดติลาฟ ฟี รุฮ์ยะฮ์ ฮิลาล ซิลหิจญะฮ์ ของอิบนุ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา หน้า 35, อะวาอิล อัชชูฮูร อัลอะเราะเราะฮียะฮ์ ของ อะห์มัด ซากิร หน้า 26, ลิลลิลละฮ์ อัลอะฮาดีษ อัศเศาะหีหะฮ์ 1/442)

¹⁴ ชื่อของท่านคือ อัลอิมาม อัลฮาฟิซ อัลฟะกีฮ์ อับดุลอะอะลีย์ ซัยนุดดีน อับดุลเราะหฺมาน บิน อะห์มัด อิบนุเราะฎิยัลลอฮุอันฮา อัลฮันบะลีย์ เจ้าของหนังสือญามิอ อัลอูลุม วัลหิกม และลอะอูฟ อัลมะฮารีฟ เสียชีวิตปี 795 ฮ.ศ. (ดู อัล-อะอูลาม ของ อัช-ชีริกีย์)

จะไม่ถือว่าเป็นวันอะเราะเราะฮ์ และไม่ใช่วันอีตอฎฮา ถึงแม้ว่าตามจำนวนวัน (ของเดือนซุลหิจญะฮ์) จะตรงกับวันที่เก้าหรือวันที่สิบก็ตาม”¹⁵

หะดีษของท่านหญิงอาอิชะฮ์ เราะฎียัลลอฮูอันฮาข้างต้น มีความชัดเจนอย่างยิ่งในแง่ของการสนับสนุนและเน้นย้ำให้ประชาชาติมีความเป็นเอกภาพและร่วมเป็นหนึ่งในวันอะเราะเราะฮ์และวันอีตอฎฮา ภายใต้การนำของผู้นำหัจญ์ ห้ามไม่ให้มีการแตกแยกและขัดแย้งกับวันที่ผู้นำหัจญ์ทำการรูกูฟพร้อมๆ หุจญาญ์ ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาต ยกเว้นในกรณีที่มีความจำเป็นและคับขันเท่านั้น เพราะบทบัญญัติอิสลามไม่รับพิจารณาความเห็นส่วนตัว - ถึงแม้ว่าเขาจะเห็นว่าถูกต้องก็ตาม- เมื่อทัศนะดังกล่าวไปขัดแย้งกับอิหม่ามที่เป็นผู้นำมวลชน ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาต วัลลอฮูอะอ์ลัม ความเข้าใจและจุดยืนของท่านหญิงอาอิชะฮ์ดังกล่าว เป็นความเข้าใจของบรรดาเศาะหาบะฮ์ทั้งหมดด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีเศาะหาบะฮ์ที่มีทัศนะขัดแย้งกับทัศนะของท่านหญิงอาอิชะฮ์แม้แต่คนเดียว¹⁶

ส่วนประเด็นเกี่ยวกับอีตอฎฮานั้น ท่านอิหม่ามอัช-ชาฟีอีย์ ได้กล่าวว่า

«وَالْعِيدُ الثَّانِي يَوْمُ الْأَضْحَى نَفْسُهُ، وَذَلِكَ يَوْمٌ عَاشِرٌ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ، وَهُوَ الْيَوْمُ الَّذِي تَلِي يَوْمَ عَرَفَةَ»

ความว่า “วันอีตที่สองคือวันอีตอฎฮา ซึ่งตรงกับวันที่สิบซุลหิจญะฮ์ นั่นคือวันที่ตามหลังวันอะเราะเราะฮ์”¹⁷

ท่านอิหม่ามอัช-ชาฟีอีย์ได้ผูกโยงวันอีตอฎฮาเข้ากับวันอะเราะเราะฮ์ นั่นคือวันถัดไปจากวันอะเราะเราะฮ์นั่นเอง ในขณะที่หะดีษของท่านเราะฮ์สูล رضي الله عنه ได้ผูกโยงวันอะเราะเราะฮ์กับการทำรูกูฟของบรรดาหุจญาญ์ที่ทุ่งอะเราะเราะฟาต ไม่ว่าจะวันดังกล่าวจะตรงกับวันที่แปดหรือวันที่เก้า หรือวันที่สิบ ตามทัศนะของอูลมะฮ์ส่วนใหญ่ (ญุมฮูร) และอูลมะฮ์ในมัซฮับอัชชาฟีอีย์

นั่นคือการให้นิยามของวันอีตอฎฮา เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่าโอกาสที่ประชาชาติของท่านนบีมุฮัมมัด صلى الله عليه وسلم จะขัดแย้งกันในเรื่องวันอะเราะเราะฮ์แทบจะถูกปิดหมดแล้วต่อหน้าการให้นิยามของท่านเราะฮ์สูล رضي الله عنه และการอธิบายของบรรดาอูลมะฮ์ที่ได้รับการยอมรับเกี่ยวกับวันอะเราะเราะฮ์ เพราะในปัจจุบันพวกเขาสามารถจะรู้ได้ผ่านสื่อต่างๆ ที่ทันสมัยในยุคนี้ ดังนั้น จึงไม่มีช่องทางที่จะปล่อยให้พวกเขาต้องขัดแย้งในการกำหนดวันอีตอฎฮาอีกต่อไป ตามที่อิหม่ามอัช-ชาฟีอีย์ได้อธิบายไว้ว่าอีตอฎฮานั้นคือวันถัดไปหลังจากวันอะเราะเราะฮ์ ซึ่งบรรดาหุจญาญ์พร้อมๆ กับผู้นำหัจญ์ของพวกเขากำลังทำรูกูฟกันอยู่ ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาต วัลลอฮูอะอ์ลัม

¹⁵ อะหฺกาม อัลอิกติลาฟ ฟิ รุฎยะฮ์ ฮิลาล ซิลหิจญะฮ์ ของอิบน์ เราะฎีบ หน้า 37

¹⁶ อะหฺกาม อัลอิกติลาฟ ฟิ รุฎยะฮ์ ฮิลาล ซิลหิจญะฮ์ ของอิบน์ เราะฎีบ หน้า 36

¹⁷ อัล-อุมม์ ของ อัช-ชาฟีอีย์ 1/230

การกำหนดวันอะเราะเราะฮ์และอีดอฎฎฮา

เพื่อให้ทราบถึงวันอะเราะเราะฮ์และอีดอฎฎฮาสำหรับผู้นำหัจญ์ที่นครมักกะฮ์ คือต้องให้มีการดูจันทร์เสี้ยวของเดือนซุลหิจญะฮ์ เช่นที่อิหม่ามอัช-ชาฟีอีย์ได้กล่าวว่า

«وَالشَّهَادَةُ فِي هَالِكِ ذِي الْحِجَّةِ لَيْسَتْ بِدَلِيلٍ عَلَى يَوْمِ عَرَفَةَ وَيَوْمِ الْعِيدِ
وَأَيَّامٍ مِّنِّي كَهَيِّ فِي الْفِطْرِ لَا تَخْتَفِ فِي شَيْءٍ»

ความว่า “การเป็นพยานในการดูจันทร์เสี้ยวซุลหิจญะฮ์เพื่อให้รู้ถึงวันอะเราะเราะฮ์ วันอีดอฎฎฮา และวันตัชริกที่มินานั้น ก็ทำเหมือนกับการดูจันทร์เสี้ยวสำหรับอีดุลฟิฏรทุกประการ โดยไม่มีความแตกต่างใดๆ เลย”¹⁸

เนื่องจากว่าไม่มีตัวบทหลักฐานที่ระบุโดยตรงด้วยสายรายงานที่เศาะฮิหฺจากท่านนบี ﷺ ที่สั่งให้ประชาชาติของท่านดูจันทร์เสี้ยวเพื่อกำหนดวันอีดอฎฎฮา ดังนั้น อิหม่าม อัช-ชาฟีอีย์ จึงใช้วิธีการเทียบเคียง (กียาส) ระหว่างวิธีการกำหนดวันอะเราะเราะฮ์และอีดอฎฎฮา กับวิธีการกำหนดอีดุลฟิฏร นั่นคือด้วยการดูจันทร์เสี้ยว หมายถึงว่าการกำหนดวันอะเราะเราะฮ์นั้นให้ทำด้วยการดูจันทร์เสี้ยวโดยผู้นำหัจญ์หรือผู้ปกครองปวงชนมุสลิม ซึ่งไม่เพียงพอด้วยการฟังความรู้ทางดาราศาสตร์หรือการคำนวณด้วยคอมพิวเตอร์เพียงทางเดียว ถึงแม้ว่าการคำนวณดังกล่าวจะแม่นยำเพียงใดก็ตาม

ความหมายผิวเผินจากคำพูดของอิหม่ามอัช-ชาฟีอีย์ ก็คือเพื่อต้องการให้มีบรรทัดฐานสำหรับผู้นำหัจญ์ หรือผู้ปกครองปวงชนมุสลิม (เศาะลียะฮ์) ในการกำหนดวันอะเราะเราะฮ์ วันอีดอฎฎฮา และวันตัชริกที่มินา เพราะ

วันต่างๆ ดังกล่าวนั้นเป็นวันที่เจาะจงเฉพาะสำหรับบรรดาหัจญ์ ญ มหา นครมักกะฮ์เท่านั้น ส่วนประเทศอื่นๆ ซึ่งไม่ได้มีทุ่งอะเราะเราะฮ์ฟาตและมินา และไม่มีสถานที่สำหรับการบำเพ็ญพิธีหัจญ์ ถ้าหากว่าพวกเขาสามารถรับรู้การประกาศการเห็นจันทร์เสี้ยวซุลหิจญะฮ์เพื่อกำหนดวันอะเราะเราะฮ์จากนครมักกะฮ์ ไม่ว่าจะผ่านทางสื่อต่างๆ แล้ว ย่อมไม่มีเหตุผลที่จะยินยอมให้ขัดแย้งกับการประกาศวันดังกล่าวอีกต่อไป เพราะวันอะเราะเราะฮ์เป็นเสมือนจุดรวมที่มีความเกี่ยวข้อของแนบแน่นกับการถือศีลอดอะเราะเราะฮ์สำหรับมุสลิมทั่วโลก และเกี่ยวข้องกับวันอีดอฎฎฮาถัดไปอีกหนึ่งวันด้วย และที่ทุ่งอะเราะเราะฮ์ฟาตเองก็จะมีตัวแทนของประชาชาติมุสลิมจากทั่วโลกทำการรุกูฟอยู่ นี่แหละคือคำสอนของท่านเราะฮ์สุล ﷺ และการอธิบายของบรรดาอูลมะมาอ์ผู้ได้รับการยอมรับ จากสมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับเจตนารมณ์แห่งบทบัญญัติอิสลาม วัลลอฮุอะอ์ลัม

ข้าพเจ้าขอกล่าวว่า ในเมื่อท่านเราะฮ์สุล ﷺ ได้กำหนดวันอะเราะเราะฮ์แล้วว่าเป็นวันที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์กำลังรุกูฟอยู่ ณ ทุ่งอะเราะเราะฮ์ฟาตพร้อมกับอิหม่ามของพวกเขา ไม่ว่าจะวันนั้นจะตรงกับวันที่แก้หรือวันที่สิบของเดือนซุลหิจญะฮ์ -ตามทัศนะของอูลมะอ์มัซฮับอัชชาฟีอีย์- ก็ตาม ในขณะที่อิหม่ามอัชชาฟีอีย์ก็ได้กำหนดไว้ว่าวันอีดอฎฎฮาคือวันที่ถัดจากวันอะเราะเราะฮ์ ดังนั้นหน้าที่ของเรามีเพียงติดตามการประกาศวันอะเราะเราะฮ์จากมักกะฮ์เท่านั้นเองเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประกาศวันอีดอฎฎฮาที่ประเทศเรา ด้วยการดังกล่าวทำให้ทั่วโลกได้ประจักษ์อย่างชัดเจนถึงสิ่งที่ท่านเราะฮ์สุล ﷺ ได้กำหนดไว้สำหรับประชาชาติของท่านเกี่ยวกับวันอีดอฎฎฮาด้วยคำว่า

«...وَالْأَضْحَى يَوْمٌ يُصْحَى النَّاسُ»

¹⁸ อัล-อุมม์ 1/230

ความว่า “วันอีดิฮ์ฮากกีคือวันที่คนทั้งหลายเชือดสัตว์ قربานกัน (หมายถึงวันนحرในพิธีการหัจญ์)”¹⁹

และไม่มีผู้ใดปฏิบัติค้ำกับสิ่งดังกล่าวแม้แต่คนเดียว ด้วยการดังกล่าวทำให้เป้าประสงค์ของชะรีอะฮ์อิสลามในการสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชาติมุสลิมได้เกิดขึ้นจริงโดยผ่านสัญลักษณ์อันยิ่งใหญ่นี้ วัลลอฮุอะอูลัม

¹⁹ หะดีษเศาะฮี้หฺ บันทีกโดยอัด-ติรมิซียฺ หมายเลข 802 ท่านกล่าวว่า เป็นหะดีษหะสัน เฆาะรีบเศาะฮี้หฺ, และบันทีกโดยอิบนุ มาญะฮฺ หมายเลข 1660 (ดู อิรราวฮ์ อัล-เฆาะลีล ของ อัล-อัลบานียฺ หมายเลข 905)

การคำนวณและการใช้กล้องดูดาว

การคำนวณทางดาราศาสตร์เพียงอย่างเดียวโดยไม่ได้ดูจันทร์เสี้ยวเพื่อกำหนดวันถือศีลอดและวันอีดิฮ์นั้น ไม่เคยได้รับการพิจารณาในเชิงปฏิบัติจากบรรดาเศาะหาบะฮ์ เหล่าตาบิอีน ผู้นำในมัซฮับต่างๆ และอุละมาฮ์ส่วนใหญ่ที่ได้รับการยอมรับ ไม่ว่าจะเป็นอุละมาฮ์ในยุคแรกหรือยุคหลัง

อย่างไรก็ตาม นั้นไม่ได้หมายความว่า การคำนวณนั้นถูกปฏิเสธในบทบัญญัติอิสลาม เพียงแต่ควรใช้การคำนวณเพื่อช่วยเป็นเครื่องมือยืนยันการเห็นจันทร์เสี้ยว และการคำนวณควรถูกยอมรับในฐานะเป็นเครื่องมือปฏิเสธการเห็นจันทร์เสี้ยวในช่วงเวลาที่คำนวณแล้วพบว่าไม่มีจันทร์เสี้ยวเกิดขึ้น เพราะการเห็นด้วยตาเปล่านั้นไม่อาจยืนยันสิ่งที่ไม่ได้อยู่จริง และหุกุมทางบทบัญญัติเองก็ไม่สามารถจะนำสิ่งที่เป็นไปได้มาใช้²⁰

ส่วนการดูจันทร์เสี้ยวโดยใช้กล้องดูดาว หรืออุปกรณ์ส่องทางไกลนั้น ถือว่าไม่เป็นไร เพราะอุปกรณ์ดังกล่าวถือว่าเป็นเครื่องมือช่วยให้เห็นและให้ความชัดเจนกับสิ่งที่มีอยู่แล้วจริงๆ แต่ว่ามันปรากฏให้เห็นไม่ชัดเท่าตนเอง ดังนั้น มันจึงเป็นเพียงแค่เครื่องมือช่วยขยายและเพิ่มความคมชัดให้มากกว่าการมองเห็นด้วยตาเปล่าเท่านั้น วัลลอฮุอะอูลัม

²⁰ ดู อัล-มััจญ์มูฮฺ ของ อัน-นะวะวี 6/223, ฟ้าดาวา อัล-สุบกี 1/219-220, มุฆนียฺ อัล-มุหฺดาญญ์ ของ อัล-ซารบีนิ 1/420-421 และบทความของผู้เขียนในหัวข้อ “จำเป็นต้องถือศีลอดและออกอีด ด้วยการเห็นจันทร์เสี้ยวและคำนวณให้ครบสามสิบวัน มิใช่ด้วยการคำนวณทางดาราศาสตร์”

ความประเสริฐของวันอะเราะเราะฮ์และอีดอฎฎฮา

1. วันอะเราะเราะฮ์

วันอะเราะเราะฮ์เป็นวันที่ประเสริฐที่สุดในรอบปี และยังถือว่าเป็นวันอะเราะเราะฮ์ด้วยซ้ำตามทัศนะของอุละมาอ์บางส่วน ไม่ว่าจะ เป็นอะเราะเราะฮ์มะกะนีย์ (อะเราะเราะฮ์ในแง่สถานที่) สำหรับบรรดา หุจญญาญ์ หรืออะเราะเราะฮ์ชะมานีย์ (อะเราะเราะฮ์ในแง่วันเวลา) สำหรับ มุสลิมทั่วโลก เพราะมันมีความประเสริฐที่มากมาย อาทิเช่น

1. ท่านเราะฮ์สุล ﷺ ได้กล่าวว่า

«وَمَا مِنْ يَوْمٍ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ»

ความว่า “ไม่มีวันใดที่ประเสริฐยิ่ง ณ อัลลอฮ์ มากไปกว่าวันอะเราะเราะฮ์”²¹

จากหะดีษข้างต้น อัล-บะฆะวะวี และอุละมาอ์ผู้ถูกยอมรับท่าน อื่นๆ ได้กล่าวว่า

«يَوْمُ عَرَفَةَ أَفْضَلُ أَيَّامِ السَّنَةِ»

ความว่า “วันอะเราะเราะฮ์ เป็นวันที่ประเสริฐที่สุดในรอบปี”²²

2. ท่านเราะฮ์สุล ﷺ ได้กล่าวว่า

²¹ หะดีษเศาะหีหฺ บันทีกโดยอิมบุ หิบบาน ในเศาะหีหฺของท่าน หมายเลข 3853 (9/164) และบันทีกโดยอิมบุ ยะอฺลา ในมุสนัด หมายเลข 2090 (4/69)

²² อัล-มััจญ์มูอฺ ของ อัน-นะวะวี 6/430

«أَفْضَلُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ»

ความว่า “ดุอาอ์ที่ประเสริฐที่สุด คือดุอาอ์ในวันอะเราะเราะฮ์”²³

3. ท่านเราะฮ์สุล ﷺ ได้กล่าวว่า

«مَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ مِنْ أَنْ يُعْتَقَ اللَّهُ فِيهِ عَبْدًا مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ...»

ความว่า “ไม่มีวันใดที่อัลลอฮ์ทรงปลดปล่อยบ่าวให้รอดพ้นจากนรก มากไปกว่าจำนวนที่ทรงปลดปล่อยในวันอะเราะเราะฮ์”²⁴

ดังนั้น มาร่วมกันขอดุอาอ์ให้มากๆ ในวันอะเราะเราะฮ์ โดยเฉพาะ การขอให้แก่ตัวเอง บุพการีทั้งสอง บุตรและภรรยา ปู่ย่าตายาย ครูบา อาจารย์ และลูกหลานทั้งหลาย ให้ได้รอดพ้นและเป็นไทจากไฟนรกกันเถิด

4. ท่านเราะฮ์สุล ﷺ ถูกถามเกี่ยวกับความประเสริฐของการถือศีลอดในวันเราะเราะฮ์ ท่านตอบว่า

«يُكَفِّرُ السَّنَةَ الْهَاضِمَةَ وَالْبَاقِيَةَ»

ความว่า “มันจะลบล้างบาปสองปี คือปีที่ผ่านมาและปีปัจจุบันที่เหลืออยู่นี้”²⁵

²³ หะดีษหะสัน ใน อัล-มุวัฏฏะอ์ 1/422, สุนัน อัด-ติรมิซียฺ หมายเลข 3579 (ดู เศาะหีหฺ อัล-ญามิอฺ อัศ-เศาะฮีรฺ ของอัล-อัลบานีย์ หมายเลข 1102)

²⁴ หะดีษเศาะหีหฺ ใน เศาะหีหฺ มุสลิม หมายเลข 1348

²⁵ หะดีษเศาะหีหฺ ใน เศาะหีหฺ มุสลิม หมายเลข 1162

นั่นคือส่วนหนึ่งของความประเสริฐที่มากมายของวันอะเราะาะเราะฮ์ แต่ช่างน่าเสียดายที่สังคมเรากลับได้ถือเอาวันอะเราะาะเราะฮ์เป็นเพียงวันธรรมดาๆวันหนึ่งเท่านั้น ทำให้พวกเขาไม่กระตือรือร้นที่ทำความดีใดๆไม่ว่าการถือศีลอดหรือการขออภัย .. วัลลอฮุอะลุ่มสตะอาน

ทว่า พวกเขากลับเข้าใจถึงความประเสริฐของวันอะเราะาะเราะฮ์ในปีแห่งการทำหัจญ์อ้อลา (หัจญะตุลวะดาอ) ซึ่งเป็นวันที่อายะฮ์แห่งการประกาศความสมบูรณ์ของอิสลามที่พวกเขาได้อยู่ยาวนานสองนานได้ถูกประทานลงมา นั่นคืออายะฮ์ที่ว่า

﴿يَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ

لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾

ความว่า “วันนี้ ข้าได้ทำให้ศาสนาของพวกเจ้าสมบูรณ์แล้ว และข้าได้ทำให้หุ้มนัตของข้าเต็มเต็มแก่พวกเจ้าแล้ว และข้าได้โปรดปรานให้อิสลามเป็นศาสนาของพวกเจ้า”²⁶

มาเถิด เรามาร่วมถือศีลอดอะเราะาะเราะฮ์ในวันที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์กำลังรุกูฟอยู่ที่ทุ่งอะเราะาะฟาต ถึงแม้ว่า การเห็นจันทร์เสี้ยวในประเทศของเราจะไม่ตรงกับวันที่แท้จริงก็ตาม

2. วันอีตอฎฮา

ความประเสริฐของวันอีตอฎฮานั้นใหญ่ยิ่ง ส่วนหนึ่งของความประเสริฐที่ยิ่งใหญ่นั้น คือ

1. ท่านเราะฮ์ลุล ﷺ กล่าวว่า

²⁶ อัล-มาอิดะฮ์ 3

﴿إِنَّ أَعْظَمَ الْأَيَّامِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمُ النَّحْرِ ثُمَّ يَوْمُ الْقَرِّ﴾

ความว่า “วันที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ณ อัลลอฮ์คือวันเชือดสัตว์ قربาน แล้วก็วันถัดไปจากนั้น”²⁷

ความหมายโดยผิวเผินของหะดีษไม่ได้ขัดแย้งกันกับความประเสริฐของวันอะเราะาะเราะฮ์ เพราะหะดีษของวันอะเราะาะเราะฮ์นั้นมีลักษณะที่ครอบคลุมกว่า วัลลอฮุอะลุ่ม

2. วันอีตอฎฮาคือวันหัจญ์อ้อบรฺ ซึ่งมีรายงานจากอิบนุ อุมร์ เราะฮ์ฎียัลลอฮุอันฮุม่า ว่า: “แท้จริงแล้วท่านเราะฮ์ลุล ﷺ ได้กล่าวคุณบะฮ์ในวัน قربาน บริเวณระหว่างที่ขวังหิน (ญะมะรอต) เมื่อครั้งที่ท่านทำหัจญ์อ้อลา ท่านถามว่า “นี่คือวันอะไร?” บรรดาเศาะหาบะฮ์ตอบว่า “วันนี้คือวันเชือด ท่านเราะฮ์ลุล ﷺ ตอบว่า

﴿هَذَا يَوْمُ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ﴾

ความว่า “วันนี้คือวันหัจญ์อ้อบรฺ”²⁸

หะดีษนี้ถือเป็นหลักฐานสนับสนุนทัศนะของอิหม่ามมาลิก อัช-ชาฟีอีฮ์ และอิบนุ ญะรีร์ ที่ระบุว่า หัจญ์ อ้อบรฺ คือวันอีตอฎฮา ไม่ใช่วันอะเราะาะเราะฮ์ตามที่ถูกเข้าใจโดยอุมร์, อิบนุ อับบาส และฏอวูส วัลลอฮุอะลุ่ม

²⁷ หะดีษเศาะฮิหฺ บันทึกโดย อับู ดาวูด หมายเลข 1765, อะห์มัด หมายเลข 19075 (31/427), อิบนุ คุซัยมะฮ์ หมายเลข 2866 (ดู เศาะฮิหฺ สุนัน อับี ดาวูด ของ อัล-อัลบานีย์ 1/494)

²⁸ หะดีษเศาะฮิหฺ บันทึกโดยอัล-บุคอรี๊ย์ แบบตะอ์ลิก หมายเลข 1742, อับู ดาวูด หมายเลข 1945 ส่วนนรายงานนี้เป็นของท่าน (ดู เศาะฮิหฺ สุนัน อับี ดาวูด 1/546)

3. วันอีตอฎฮาเป็นวันที่มุสลิมทั่วโลกออกไปชุมนุมที่มัสยิดอัลลา (ลานกว้าง) หรือตามมัสยิดต่างๆ เพื่อละหมาดอีต แม้กระทั่งสตรีที่มีประจำเดือนและเด็กเล็กๆ

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงประจักษ์ชัดว่าวันอะเราะซะพะฮุ วันเชือดสัตว์ قربาน และวันก้อรหลังจากนั้น ล้วนเป็นวันแห่งอิสลามที่ยิ่งใหญ่ในรอบปี ซึ่งในบรรดาวันดังกล่าวเราไม่ควรที่จะให้เกิดความแตกแยก อันนำไปสู่ความต่ำต้อยและความอ่อนแอ จนทำให้เป้าหมายและความยิ่งใหญ่ของวันต่างๆ ดังกล่าวตามทัศนะของอิสลามต้องมลายหายไป

เนื่องเพราะว่าวันอันยิ่งใหญ่ทั้งสามวันนั้นมีความเกี่ยวข้องกับแนบแน่นกับสถานที่ นั่นคือนครมักกะฮ์อันเป็นเมืองแม่ (อุมมุลกุรอ) ดังนั้นประเทศอื่นๆ อันเป็นระเบียบของมักกะฮ์ จึงควรยึดตามและมีความภูมิใจกับความยิ่งใหญ่และความสุขสันต์พร้อมๆ กัน โดยไม่ต้องขัดแย้งกันในเรื่องวันนั้นอีก ดังกล่าวนั้นคือเจตนารมณ์ของบทบัญญัติที่ได้กำหนดวันยิ่งใหญ่เหล่านั้น พร้อมกับการได้เห็นความเป็นเอกภาพของประชาชาติอิสลามซึ่งจำเป็นต้องสถาปนาให้เกิดขึ้นเป็นเอกภาพสากล

ดังนั้น ถ้าหากเราไม่มีความสามารถที่จะสร้างเอกภาพของประชาชาติในระดับสากลได้ อย่างน้อยก็อย่าได้ถึงขั้นยินยอมให้มีความขัดแย้งระหว่างสังคมมุสลิมในระดับประเทศเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าหากว่าการสร้างเอกภาพดังกล่าวไม่ได้อยู่ในข่ายของการปฏิบัติบิดอะฮ์ (อุตริกรรม) หรือเป็นมุงกัร (สิ่งที่ไม่ถูกต้อง) แต่อย่างไรเลย

และการละหมาดอีตอฎฮาในวันที่ถัดจากวันวุฎูฟของบรรดาหุญาจญ์ ณ ทุ่งอะเราะซะฟาตนั้น ไม่มีทัศนะของอูลมะฮ์ท่านใดเลยที่กล่าวว่า เป็นบิดอะฮ์หรือมุงกัร วัลลอฮุอะอูลัม

มัฎละฮะอูที่ต่างกัน

สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความคลุมเครือแก่ประชาชาติมุสลิมบางส่วน จนถึงขั้นที่ว่าพวกเขาหันออกจากคำสอนที่ชัดเจนของท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ และการอธิบายของอูลมะฮ์ชั้นนำเกี่ยวกับวันอะเราะซะพะฮุ อีกทั้งยังได้ปฏิบัติขัดแย้งกับการประกาศวันดังกล่าวตามผู้นำหัจญ์ที่นครมักกะฮ์ นั่นก็คือ การกล่าวอ้างประเด็นเรื่องความแตกต่างกันของมัฎละฮะอู (โซนเวลาที่ต่างกัน) ด้วยเหตุนี้ จึงใคร่ขอเชิญให้เรามาร่วมศึกษาถึงประเด็นดังกล่าวสักเล็กน้อย ดังนี้

แท้จริงแล้ว ความขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องนี้มีเหตุมาจากหะดีษที่รายงานโดย กุร็อยบ ว่า

«عَنْ كُرَيْبٍ أَنَّ أُمَّ الْفَضْلِ بِنْتَ الْحَارِثِ بَعَثَتْهُ لِي بِمُعَاوِيَةَ بِالشَّامِ قَالَ فَقَدِمْتُ الشَّامَ فَقَضَيْتُ حَاجَتَهَا وَاسْتَهَلَّ عَلَيَّ رَمَضَانُ وَأَنَا بِالشَّامِ فَرَأَيْتُ الْهَلَكَ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ ثُمَّ قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فِي آخِرِ الشَّهْرِ فَسَأَلَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ثُمَّ ذَكَرَ الْهَلَكَ فَقَالَ مَتَى رَأَيْتُمُ الْهَلَكَ فَقُلْتُ رَأَيْتُهُ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ. فَقَالَ أَنْتَ رَأَيْتَهُ فَقُلْتُ نَعَمْ وَرَأَاهُ النَّاسُ وَصَامُوا وَصَامَ مُعَاوِيَةُ. فَقَالَ لَكِنَّا رَأَيْنَاهُ لَيْلَةَ السَّبْتِ فَلَا تَزَالُ نَصُومُ حَتَّى نَكْمِلَ ثَلَاثِينَ أَوْ نَرَاهُ. فَقُلْتُ أَوْ لَا تَكْتَهِي بِرُؤْيِهِ مُعَاوِيَةَ وَصِيَامِهِ فَقَالَ لَا هَكَذَا أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ»

ความว่า รายงานจากกูรียอบ เล่าว่า อุมมุล ฟัฎล บินติ อัล-หาริษ ได้ส่งกูรียอบไปหาหมอวิยะฮุที่แคว้นซาม กูรียอบเล่าว่า “ฉันจึงเดินทางไปยังซามและทำธุระให้นางจนเสร็จสิ้น และแล้วเดือนเราะมะฎอนก็เริ่มขึ้นขณะที่ฉันยังอยู่ที่ซาม ซึ่งฉันได้เห็นจันทร์เสี้ยวในคืนวันศุกร์ จากนั้นฉันก็เดินทางกลับมะดีนะฮุในช่วงปลายของเดือนเราะมะฎอน เมื่อถึงมะดีนะฮุ อับดุลลอฮฺ บิน อับบาส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ได้ถามฉันเกี่ยวกับจันทร์เสี้ยว เขาถาม พวกท่านเห็นจันทร์เสี้ยววันไหน? ฉันตอบว่า เราเห็นมันคืนวันศุกร์ เขาก็พูดต่อว่า เจ้าเห็นมันด้วยตัวเองกระนั้นหรือ? ฉันตอบว่า ใช่ และคนอื่นๆ ก็เห็นมันด้วย พวกเขาก็เลยถือศีลอด และมุอาวิยะฮุก็ถือศีลอดด้วย แล้วอับนุ อับบาส ก็กล่าวว่า แต่พวกเราเห็นมันคืนวันเสาร์ และเราก็จะถือศีลอดเรื่อยๆ จนกว่ามันจะครบสามสิบวันหรือจนกว่าเราจะเห็นจันทร์เสี้ยว (สำหรับออกฮิด) ฉันถามเขาว่า ไม่เพียงพอสำหรับเราด้วยการเห็นจันทร์เสี้ยวตามมุอาวิยะฮุดอกหรือ? เขาตอบว่า ไม่ เช่นนี้แหละคือคำสั่งที่ท่านเราะฮูล ﷺ ได้สั่งเราไว้”²⁹

หะดีษดังกล่าวนี้คือหลักฐานที่ยึดใช้โดยฝ่ายซึ่งสนับสนุนการใช้เกณฑ์ความต่างของมัฎละฮฺ ซึ่งก็คืออุละมาฮฺบางกลุ่มในมัชฮับชาฟีอี

จากการวิจัยของอุละมาฮฺบางท่านระบุว่า “ไม่มีการพิจารณาถึงความต่างของมัฎละฮฺเป็นเกณฑ์ในเรื่องการเห็นจันทร์เสี้ยว นอกจากอุละมาฮฺบางส่วนจากมัชฮับชาฟีอีตามทัศนะที่ถูกต้องกว่าในความเห็นของพวกเขาเท่านั้น ส่วนอีกส่วนหนึ่งของอุละมาฮฺมัชฮับอัชชาฟีอีและมัชฮับอื่นๆอีกสามมัชฮับ (มัชฮับหะนะฟีอี, มალიกี และหันบะลีอี)

²⁹ หะดีษเศาะฮีหฺ บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1087, อับู ดาวูด หมายเลข 2332, อัต-ติรมิซีย หมายเลข 693

พบว่าทัศนะที่พวกเขายึดปฏิบัติก็คือ จำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคนที่จะต้องถือศีลอดตามการเห็นจันทร์เสี้ยว ไม่ว่าจะเห็นในประเทศใดก็ตาม”³⁰

มีหน้าซำ อัล-ค็อฎฏอบีย³¹ ยังได้กล่าวว่า

«وَقَالَ أَكْثَرُ الْفُقَهَاءِ: إِذَا نَبَتَ بِخَيْرِ النَّاسِ أَنَّ أَهْلَ الْبَلَدِ مِنَ الْبُلْدَانِ قَدْ رَأَوْهُ قَبْلَهُمْ فَعَلَيْهِمْ قَضَاءُ مَا أَفْطَرُوهُ، وَهُوَ قَوْلُ أَبِي حَنِيفَةَ وَأَصْحَابِهِ وَمَالِكٍ، وَإِلَيْهِ ذَهَبَ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، اِنْتَهَى.»

ความว่า “เหล่าฟุเกาะฮฺ (อุละมาฮฺด้านฟิกฮฺ) ส่วนใหญ่ได้กล่าวว่า เมื่อมีการยืนยันด้วยการบอกเล่าของผู้คนว่าประชาชนในเมืองใดเมืองหนึ่งมีการเห็นจันทร์เสี้ยวแล้วก่อนหน้าพวกเขา ดังนั้นพวกเขาจำเป็นต้องถือศีลอดชดตามจำนวนวันที่พวกเขาไม่ได้ถือศีลอด ดังกล่าวนั้นคือทัศนะของอิหม่ามอูษะนีเฝะฮฺ และสหายของท่าน ทัศนะของอิหม่ามมาลิก และเป็นทัศนะของอิหม่ามอัช-ชาฟีอี และอิหม่ามอะหมัด บิน หันบัล”³²

จากที่กล่าวมา จึงเห็นชัดว่าบรรดาผู้นำมัชฮับชั้นนำทั้งสี่ต่างก็เห็นพ้องกันว่า การเห็นจันทร์เสี้ยวนั้นไม่มีการใช้เกณฑ์ด้านความต่างทางภูมิศาสตร์ (ประเทศ) และมัฎละฮฺแต่อย่างใด

ส่วนอุละมาฮฺรุ่นหลัง ก็มีผู้ที่คล้อยตามทัศนะข้างต้นเช่นเดียวกัน อัช-เซกาหนียฺ กล่าวว่า

³⁰ ดู อัล-อะสาสุ ฟิ อัล-สุนนะฮฺ วะ ฟิกฮฺฮฺฮา โดย สะอีด หะวา 6/2537

³¹ ท่านคือ อัลมุหัดดีษ อัลเฟกีฮฺ อะหมัด บิน มุหัมมัด บิน อิบรอฮีม บิน อัลค็อฎฏอบ อัลบุสตีอี, อับู สุลัยมาน อัล-ค็อฎฏอบียฺ เป็นเชื้อสายของ ฮัยดฺ บิน อัล-ค็อฎฏอบ พี่น้องของอุมร์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ท่านมีผลงานเป็นตำราหลายเล่ม อาทิ มะอาลิม อัลสุนัน ฟิ ชัรหฺ สุนัน อับี ดาวูด, เฆาะรีบุ อัล-หะดีษ และ อะอฺลามุ อัล-หะดีษ ฟิ ชัรหฺ เศาะฮีหฺ อัล-บุคอรีย์ ท่านเป็นหนึ่งในอุละมาฮฺชั้นนำในมัชฮับชาฟีอี, เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ.388 (ดู อัล-อะอฺลาม ของ อัช-ชีริกียฺ 2/273)

³² เอานูล มะอฺนูด 6/454

﴿وَإِذَا رَأَوْا أَهْلَ بَلَدٍ لَزِمَ سَائِرُ الْبِلَادِ الْمَوَافِقَةَ﴾

ความว่า “เมื่อชาวเมืองใดเมืองหนึ่งได้เห็นจันทร์เสี้ยว เมืองอื่นๆ ทั้งหมดก็จำต้องปฏิบัติตามนั้น”³³

นี่คือทัศนะของญุมฮูร (อุละมาฮ์ส่วนใหญ่) จากทุกยุคสมัย ซึ่งได้ยึดปฏิบัติกับหลักฐานต่างๆ ดังนี้

1. พระดำรัสของอัลลอฮ์ที่ว่า

﴿فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾

ความว่า “ดังนั้น เมื่อผู้ใดในหมู่พวกเราเจ้าทราบว่าจะจันทร์เสี้ยว (เราะมะฎอน) ได้ปรากฏแล้ว เขาก็จงถือศีลอด”³⁴

คำว่า “شَهِدَ” ในอายะฮ์นี้ – วัลลอฮุอะอ์ลัม – หมายถึง รับทราบ ไม่ว่าจะด้วยการเห็นจันทร์เสี้ยวด้วยตัวเอง หรือได้รับแจ้งว่ามีการเห็นจันทร์เสี้ยวโดยฝ่ายที่น่าเชื่อถือ³⁵ ไม่ว่าจะรับทราบด้วยการบอกเล่าโดยตรงปากต่อปาก หรือรับฟังข่าวสารจากสื่อ เช่นโทรทัศน์ วิทยุ และอื่นๆ

ส่วนวิธีการยืนยันถึงการปรากฏจริงของจันทร์เสี้ยวนั้นคือการมองเห็นด้วยตาเปล่า (มิใช่การคำนวณ) ซึ่งท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

﴿صَوْمُوا الرُّؤْيَى ، وَأَفْطَرُوا الرُّؤْيَى...﴾

³³ อีร-เราะฎาะฮ์ อัน-นะดียะฮ์ หน้า 224, นัยลุล เอาฏอรุ 5/199

³⁴ สุเราะฮ์ อัล-บะเกาะเราะฮ์ 185

³⁵ ดู อัต-ตัมฮีด ของ อิบน์ อับดิลบารุ 2/39, 14/340

ความว่า “พวกท่านจงถือศีลอดด้วยการเห็นจันทร์เสี้ยว (เราะมะฎอน) และจงออกถือศีลอดด้วยการเห็นจันทร์เสี้ยว(เชาวาล)”³⁶

หะดีษนี้มีความหมายที่กว้าง (อุมุม) ครอบคลุมประชาคมมุสลิมทั่วโลก และไม่ปรากฏมีหลักฐานอื่นที่ชัดเจน (เศาะรีห) และถูกต้อง (เศาะฮีห) มาอธิบายหะดีษนี้อย่างจำเพาะเจาะจง (ตัจซีศ อัล-อุมุม) ดังนั้น จึงเป็นมติของมุสลิมทั้งหมดว่าจำเป็น (วาญิบ) ต้องถือศีลอดเราะมะฎอน และการยืนยันว่าเห็นจันทร์เสี้ยวของเดือนเราะมะฎอนไม่ว่าจะเห็น ณ ที่ใด ก็คือการยืนยันว่าเดือนเราะมะฎอนที่ทุกคนต้องถือศีลอดนั้นได้เริ่มขึ้นแล้ว ใครก็ตามที่ทราบว่ามี การยืนยันเห็นจันทร์เสี้ยวเราะมะฎอนโดยสักขีพยานหนึ่งหรือสองคนที่เชื่อถือได้หรือยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นที่ไหนก็ตามในโลกนี้ เขาก็จำเป็นต้องถือศีลอด เพราะนั่นเท่ากับว่าเดือนเราะมะฎอนได้เริ่มแล้ว เว้นแต่ว่าเขาไม่ทราบข่าว เพราะเราะมะฎอนก็มีแค่เพียงเดือนเดียวในโลกโดยไม่มีใครปฏิเสธ การปรากฏขึ้นของจันทร์เสี้ยวเราะมะฎอนก็เกิดขึ้นครั้งเดียวแม้ว่าจะต่างกันในเรื่องมัจญลอะฮ์หรืออาณาเขตแคว้นแคว้นก็ตาม³⁷ เช่นเดียวกับที่สามารถใช้หลักการเทียบเคียงข้างต้นเพื่อกำหนดวันอะเราะซะฮ์และวันอีดีอัฎฮาของเดือนซุลหิจญะฮ์ของทุกปี โดยเฉพาะในยุคที่มีความพร้อมด้านการสื่อสารเช่นปัจจุบัน วัลลอฮุ อะอ์ลัม

2. อุละมาฮ์ส่วนใหญ่ (ญุมฮูร) ได้โต้แย้งหะดีษกุ่มุร็อบว่า คำตอบที่อิบนุ อับบาส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ได้กล่าวว่า “ไม่ เช่นนี้แหละที่ท่านเราะฮ์ลุล ﷺ ได้สั่งเรา” คำตอบดังกล่าวนี้ไม่ค่อยมีความชัดเจนว่าอะไรคือสิ่ง

³⁶ มุตตะฟัค อะลียะฮ์: อัล-บุคอรีฮ์ หมายเลข 1909, มุสลิม หมายเลข 1080

³⁷ ดู อัล-มุขนีฮ์ ของ อิบน์ กุฎามะฮ์ 3/88-89, อะวาอิล อัช-ซุฮูร อัล-อะเราะบียะฮ์ ของ อะหฺมัด ซากิร หน้า 20

ที่ท่านเราะฮ์ลุส ได้สั่งไว้ ตามที่อิบนุ อับบาสหมายถึง ณ ที่นี้ มันอาจจะตีความได้หลายแง่มุม พวกเขามีอาจจะยอมรับการตีความว่าอิบนุ อับบาสได้ยึดใช้กับเกณฑ์เรื่องความต่างของมัญละฮ์หรืออาณาประเทศโดยสิ้นเชิง ทว่า การตีความดังกล่าวนั้นเกินกว่าที่ตัวบทของหะดีษดังกล่าวจะหมายถึงไปได้³⁸ ซึ่งแม้แต่ข้อเท็จจริงในเรื่องความต่างมัญละฮ์ระหว่างแคว้นซามกับเมืองมะดีนะฮ์เองก็ไม่ชัดเจนตามความหมายของนักดาราศาสตร์ วัลลอฮุ อะอ์ลัม

อัล-บัยฮะกีเย³⁹ ได้กล่าวเสริมหลังจากที่รายงานหะดีษกูรียอบข้างต้นว่า

«وَيُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَرَادَ مَا رَوَى عَنْهُ فِي قِصَّةِ أُخْرَى: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَدَّهُ لِرُؤْيَيْهِ أَوْ تَكْمَلِ الْعِدَّةِ، وَلَمْ يُبَيِّنْ عِنْدَهُ رُؤْيَيْهِ بِيَلَدٍ آخَرَ بِشَهَادَةِ رَجُلَيْنِ حَتَّى تَكْمَلَ الْعِدَّةُ عَلَى رُؤْيَيْهِ لِانْفِرَادِ كُرْبٍ بِهَذَا الْخَبَرِ فَلَمْ يَقْبَلْهُ»

ความว่า “อาจจะเป็นไปได้ว่า สิ่งที่อิบนุ อับบาส หมายถึงคือความหมายของหะดีษอิบนุอับบาสตามอีกสายรายงานหนึ่ง ที่ว่าท่านนบี ﷺ ได้ยึดเวลาให้ดูจันทร์เสี้ยวเซาวาล หรือให้นับจำนวนวัน (จนครบสามสิบวันของเดือนเราะมะฎอน) และเขาไม่ได้รับการยืนยันโดยพยานสองคนว่าเห็นจันทร์เสี้ยวที่เมืองอื่น (หมายถึงแคว้นซาม) จึงต้องรอให้

³⁸ ดูคำอธิบายดังกล่าวเพิ่มเติมใน เตาฎีฮฺ อัล-อันซอรฺ ลี เตาหีด อัล-มุสลิมีน ฟี อัศ-เศามวะ อัล-อิฟฏอรฺ ของ อัล-ฮาฟิซ อัล-ฮุมารียฺ

³⁹ ท่านคือ อัล-อัลลามะฮฺ อะหฺมัด บิน อัล-หุสัยนฺ บิน อะลีเย, มีกุนยะฮฺว่า ออบู บักรฺ, เป็นหนึ่งในบรรดาผู้นำด้านหะดีษ เกิดที่ บัยฮัก เมืองนัยซาบุรฺ, รวมอยู่ในอุลละมาอ์ฮ์ชั้นนาระดับมัจญ์ลิตะฮ์ของมัชฮับซาฟีอียฺ เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 458 (ดู อัล-อะอฺลาม ของ อัช-ชีริกิลียฺ)

ครบ(สามสิบวันของเดือนเราะมะฎอน) ด้วยการดูจันทร์เสี้ยว (ที่ มะดีนะฮ์) เนื่องจากว่ามีกูรียอบเพียงคนเดียวเท่านั้นที่เล่าว่าเห็นจันทร์เสี้ยวด้วย (โดยไม่มีพยานคนอื่นร่วมด้วย) ดังนั้น อิบนุ อับบาส จึงไม่รับพิจารณาการเป็นพยานเห็นจันทร์เสี้ยวของกูรียอบดังกล่าว”⁴⁰

ดังนั้น อัล-บัยฮะกีเยเองได้รายงานหะดีษจากกูรียอบว่าท่านได้ยินอิบนุ อับบาสกล่าวว่า

«أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ نَصُومَ لِرُؤْيِيَةِ الْهَلَائِكِ وَنُفْطَرَ لِرُؤْيَيْهِ فَإِنْ غَمَّ عَلَيْنَا أَنْ نُكْمِلَ ثَلَاثِينَ»

ความว่า “ท่านเราะฮ์ลุสได้สั่งให้เราถือศีลอด (เราะมะฎอน) ด้วยการเห็นจันทร์เสี้ยว และให้เราออกฮีด(เดือนเซาวาล) ด้วยการเห็นจันทร์เสี้ยว และถ้าหากว่าท้องฟ้าถูกบดบังจนเรา (ไม่สามารถมองเห็นจันทร์เสี้ยว) ก็ให้เรานับวันจนครบสามสิบวัน”⁴¹

นี่คือสำนวนเต็มของรายงานที่เล่าจากอิบนุ อับบาสในหะดีษของกูรียอบที่บันทึกโดยนักหะดีษบางท่าน

ด้วยประการดังกล่าว จึงเป็นที่ชัดเจนว่าหะดีษกูรียอบนั้นไม่ได้มีสถานะที่มีน้ำหนักในแง่ของวิชาการและดาราศาสตร์ที่จะใช้เป็นข้ออ้างสำหรับคนที่มีทัศนะว่าต้องใช้เกณฑ์ความแตกต่างของมัญละฮ์ นี่อาจจะเป็นเหตุที่เหล่าผู้นำมัชฮับทั้งสี่ ซึ่งรวมถึงอิหม่ามอัช-ซาฟีอียฺเอง จึงไม่สนับสนุนประเด็นการใช้ความแตกต่างของมัญละฮ์เป็นเกณฑ์ วัลลอฮุอะอ์ลัม

⁴⁰ อัล-สุนัน อัล-กุบรอ ของ อัล-บัยฮะกีเย 4/421

⁴¹ อัล-สุนัน อัล-กุบรอ ของ อัล-บัยฮะกีเย หมายเลข 8184 เล่ม 4 หน้า 415

3. ในจำนวนหลักฐานของฝ่ายที่เห็นว่าไม่ต้องใช้เกณฑ์ความแตกต่างของมัญญะอะ คือหะดีษที่เล่าจากอบู อุมัยรฺ บิน อะนัส ท่านเล่าว่า เศาะหาบะฮฺชาวอันศอรฺจำนวนหนึ่งได้เล่าแก่เขาว่า

«عَمَّ عَلَيْنَا هِلَاكٌ شَوَالٍ فَأَصْبَحْنَا صِيَامًا فَجَاءَ رَكْبٌ مِنْ آخِرِ النَّهَارِ فَشَهِدُوا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُمْ رَأَوْا الْهَلَاكَ بِالْأَمْسِ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُفْطَرُوا مِنْ يَوْمِهِمْ وَأَنْ يُخْرِجُوا الْعِيدَهُمْ مِنَ الْغَدِ»

ความว่า “จันทร์เสี้ยวเขาวาลถูกบดบังแก่เรา ดังนั้นเราทุกคนจึงถือศีลอดต่อในเช้าวันรุ่งขึ้น และแล้วก็มีขบวนผู้เดินทางมาถึงในตอนเย็นของวันนั้น โดยพวกเขาได้เป็นพยานยืนยันว่าพวกเขาเห็นจันทร์เสี้ยวแล้วตั้งแต่เมื่อวาน ท่านเราะฮ์สูลุลลอฮฺ ﷺ จึงสั่งให้เราเลิกถือศีลอดในเวลากลางวันของวันนั้นเลย และให้เราออกไปละหมาดอีดในวันรุ่งขึ้น”⁴²

หะดีษนี้ให้การชี้แจงว่า ขบวนผู้เดินทางกลุ่มนั้นได้ยืนยันว่าเห็นจันทร์เสี้ยว ณ ที่หนึ่งที่ได้ตั้งแต่เย็นวานแล้ว และพวกเขาได้มาหาท่านเราะฮ์สูลุลลอฮฺ ﷺ ในเย็นของวันรุ่งขึ้น แน่หนอนว่าระยะทางที่พวกเขาผ่านมา กับเมืองมะดีนะฮฺนั้นย่อมต้องไกลพอสมควร และท่านเราะฮ์สูลุลลอฮฺ ﷺ ก็ได้สั่งให้ชาวเมืองมะดีนะฮฺใช้การเห็นจันทร์เสี้ยวของคนที่อยู่นอกเขตห่างออกไป ท่านไม่ได้ซักถามถึงสถานที่และเขตที่ตั้งที่พวกเขาเห็น ท่านไม่ได้ซักถามหรือขอคำชี้แจงใดๆ จากขบวนผู้เดินทางเหล่านั้นเลย เพราะโดยผิวเผินแล้วท่านไม่ได้สนใจเรื่องความแตกต่างของสถานที่ ประเทศหรือมัญญะอะแต่อย่างใด วัลลอฮุอะอูลัม

⁴² หะดีษเศาะฮิหฺ บันทึกลงโดยอะหฺมัด หมายเลข 20584 สำนักนรายงานนี้เป็นของท่าน, อบู ดาวูด หมายเลข 1157, อิบุนุ มาญะฮฺ หมายเลข 1653 (เศาะฮิหฺ สุนัน อิบิ ดาวูด 1/317)

ข้อเท็จจริงเช่นนี้เองที่ทำให้อิหม่าม อัช-ชาฟีอีย์ ได้กำหนดกฎทางอุศูลฟิกฮฺขึ้นว่า

«تَرَكُ الْإِسْتِنْفَالِ فِي وَقَائِعِ الْأَحْوَالِ مَعَ قِيَامِ الْإِحْتِمَالِ يُتْرَلُ مَمْرَةَ الْعُمُومِ فِي الْمَقَالِ»

ความว่า “การไม่ซักถามรายละเอียดในข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งๆ ที่มีความเป็นไปได้หลายแง่มุม ให้ถือว่าคำพูดนั้นอยู่ในสถานะทั่วไป (อุมุม) ของคำพูดนั้น”⁴³

ยังมีหะดีษอื่นที่คล้ายๆ กับรายงานข้างต้น ซึ่งระบุว่าท่านเราะฮ์สูลุลลอฮฺ ﷺ ได้ยอมรับการเป็นพยานของชาวเบดูอินสองคน⁴⁴ และบนหลักดังกล่าวนี้เอง ที่ท่านอุมัยรฺ บิน อัล-ค็อฏฏอบ ได้นำมาปฏิบัติใช้ ซึ่งท่านได้ยอมรับการเห็นจันทร์เสี้ยวของนักเดินทางที่เดินทางมาจากฝั่งตะวันตก เช่นที่มีรายงานโดยอับดุลเราะหฺมาน บิน อบี ลัยลา ว่า

«كُنْتُ مَعَ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ وَعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا بِالْبَيْعِ فَظَنَرْتُ إِلَى الْهَلَاكِ فَأَقْبَلُ رَاكِبٌ فَتَلَقَاهُ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ جِئْتَ؟ قَالَ: مِنَ الْمَغْرِبِ قَالَ: أَهَلَلْتَ قَالَ: نَعَمْ قَالَ عُمَرُ: اللَّهُ أَكْبَرُ، إِنَّمَا يَكْفِي الْمُسْلِمِينَ الرَّجُلُ...»

ความว่า “ฉันได้อยู่กับอัล-บะรออฺ บิน อาชิบ และอุมัยรฺ บิน อัล-ค็อฏฏอบ เราะฮ์ฎิยัลลอฮุอันฮุม่า ที่บริเวณสุสานอัล-บะกือ โดยที่ท่านพยายามจะมองหาจันทร์เสี้ยว จู่ๆ ก็มีคนเดินทางผู้หนึ่งมาถึง ท่านอุมัยรฺจึง

⁴³ อัล-มะหฺซูล ฟี อิลมุ อัล-อุศูล ของ อัล-ฟิครฺ อีร-รอซียฺ 2/386, อัล-บะหฺรฺ อัล-มุหฺฎิ ของ อัช-ชัรกะฮฺ 3/148

⁴⁴ หะดีษของอะหฺมัด 5/362 และอบู ดาวูด หมายเลข 2341

ได้ไปพบและถามเขาว่า “เจ้ามาจากที่ไหนกัน?” คนผู้นั้นตอบว่า “มาจากทิศตะวันตก” ท่านอุมัรฎามต่อไปว่า “เจ้าเห็นจันทร์เสี้ยวแล้วหรือไม่?” เขาตอบว่า “ใช่” ท่านอุมัรฎามจึงกล่าวว่า “อัลลอฮ์อภัยแก่ท่าน แท้จริงการเห็นของชายผู้นี้ถือว่าเพียงพอแล้วสำหรับชาวมุสลิม...”⁴⁵

หะดีษต่างๆ ที่เศาะฮี้หฺเหล่านี้ย่อมเป็นการเพียงพอที่จะลดทอนน้ำหนักของฝ่ายที่อ้างหะดีษหรือยุบสำหรับใช้พิจารณาถึงความแตกต่างของมัฎละฮฺในเรื่องของการดูจันทร์เสี้ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่มีทัศนะว่าเมื่อมีการเห็นจันทร์เสี้ยวจากประเทศทางทิศตะวันตก ก็ไม่อนุญาตให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในประเทศทางทิศตะวันออกปฏิบัติตามการมองเห็นจันทร์เสี้ยวของพวกเขา จนกระทั่งอุมัรฎามบางท่านถึงกับกล่าวว่า

“ทัศนะของผู้ที่ตั้งเงื่อนไขในการยอมรับการเห็นจันทร์เสี้ยวโดยใช้เกณฑ์ความใกล้เคียงกันของภูมิประเทศหรือการมีมัฎละฮฺเดียวกันหรือประเทศเดียวกันนั้น เป็นทัศนะที่ขัดกันกับข้อเท็จจริงทางบทบัญญัติและมุมมองในแง่สติปัญญา”⁴⁶

ตามความเห็นของอิบนุล มุนซิร⁴⁷ เมื่อได้เห็นจันทร์เสี้ยว ณ เมืองหนึ่งเมืองใดแล้ว และไม่มีการยืนยันว่าเห็นจันทร์เสี้ยว ณ เมืองอื่นๆ บรรดาอุมัรฎามมีทัศนะในเรื่องนี้แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ

⁴⁵ อัศ-สุนัน อัล-กุบรอ ของ อัล-บัยฮะกีมี 4/421

⁴⁶ มัจญ์มูฮฺ อัล-ฟะตาวา ของ อะหมัด บิน अबดุลหะลีม 25/103-111

⁴⁷ ท่านคือ อัล-อัลลามะฮฺ มุหัมมัด บิน อิบรอฮีม บิน อัล-มุนซิร อัน-นัยสาบุรียฺ, ออบู บักรฺ, อาลิมด้านฟิกฮฺสังกัดมัชฮับซาฟีอีฮฺ ซึ่งอยู่ในระดับมุจญ์ตะฮิดจากหมู่ผู้ท่องจำทั้งหลาย, ท่านเป็นผู้สอนในมัสยิดหะรออม ณ นครมักกะฮฺ, อัช-ชะฮะบียฺ ได้กล่าวถึงท่านว่า อิบนุล มุนซิร คือผู้แต่งตำราต่างๆ อันทรงคุณค่าอย่างหาที่เทียบไม่ได้, ท่านเสียชีวิตเมื่อ ฮ.ศ. 319 (ดู อัล-อะอฺลาม ของ อัช-ชีริกัลลี)

1) ให้แต่ละเมืองใช้เกณฑ์การเห็นจันทร์เสี้ยวของตนเอง นี่คือทัศนะของอุมัรฎามบางท่าน เช่น อิกริมะฮฺ, อัล-กอซิม, ซาลิม และ อิสฮาก บิน รอฮะวัยฮฺ

2) เมื่อปรากฏแก่ผู้คนที่ทั้งหลายว่าเมืองใดเมืองหนึ่งได้เห็นจันทร์เสี้ยวแล้ว ก็ถือว่าพวกเขาทั้งหมดจำเป็นต้องยึดตามการเห็นของเมืองนั้น ด้วยการที่พวกเขาต้องถือศีลอดชดใช้ในวันที่พวกเขาไม่ได้ถือศีลอด (เนื่องเพราะยังไม่ทราบข่าวว่ามีการเห็นเดือน) นี่คือทัศนะของอิหม่าม อัล-ลัยษฺ บิน สะอัด, อิหม่าม อัช-ซาฟีอีฮฺ และ อิหม่ามอะหมัด รวมทั้งอัล-มะดะนีฮฺ (หมายถึงอิหม่ามมาลิก) และอัล-กุฟีฮฺ (หมายถึงอิหม่าม ออบู หะนีฟะฮฺ) ด้วยเช่นกัน⁴⁸ และนี่ก็คือความเห็นของมุญมฮูรหรืออุมัรฎามส่วนใหญ่แน่นอน

จากความเห็นสองทัศนะนี้ จะเห็นได้ชัดว่า อิหม่าม อัช-ซาฟีอีฮฺเองนั้นอยู่ในกลุ่มของผู้ที่เห็นด้วยว่ามุสลิมทุกคนในโลกจำเป็นต้องยึดปฏิบัติกับการเห็นจันทร์เสี้ยวของผู้ที่นำเชื่อถือ ไม่ว่าจะเห็นจันทร์เสี้ยวที่ใดหรือประเทศไหน และไม่ว่าจะเป็นการถือศีลอดหรือการออกอีดก็ตามที่

เกี่ยวกับข้อเท็จจริงนี้ เชคอะหมัด มุหัมมัด ซากิร ได้กล่าวว่า “ตามที่มีการยกอ้างโดยอิหม่ามอัน-นะวะวีฮฺถึงคำพูดดังกล่าวของอิบนุล มุนซิรฺนั้น เราสามารถที่จะตีความเข้าใจว่า แท้จริงแล้วผู้นำมัชฮับทั้งสี่รวมทั้งอัล-ลัยษฺ บิน สะอัด ทั้งหมดล้วนมีความเห็นว่าเป็นประเด็นความแตกต่างของมัฎละฮฺนั้นไม่ใช่ประเด็นสำคัญที่ต้องยึดถือแต่ประการใด”⁴⁹

⁴⁸ อัล-อิซรอฟ อะลา มัชฮับ อัล-อุมมาฮฺ ของ อิบนุล มุนซิรฺ 3/112, มะอาลิม อัศ-สุนัน ของ อัล-ค็อฏฏอบียฺ 2/98, อัล-มัจญ์มูฮฺ ของ อัน-นะวะวีฮฺ 6/228, และดูคำกล่าวเช่นนี้ได้ใน อัล-อิซติซฮารฺ ของ อิบนุ अबดุลบักร์ 10/28-29, อัล-ญามิอุ ลี อะหฺกาม อัล-กูรอาน ของ อัล-กูฏฏอบียฺ 2/295

⁴⁹ อะวาอิล อัช-ชูฮูร อัล-อะเราะบียะฮฺ ของ อะหมัด มุหัมมัด ซากิร หน้า 17

ดังกล่าว นั่นคือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต่างของมัจญละฮฺในระดับมัชฮับใหญ่ๆ กล่าวคือ ผู้นำมัชฮับทั้งหลายต่างเห็นพ้องกันว่าความต่างของมัจญละฮฺนั้นไม่ใช่ประเด็นที่มีน้ำหนัก ในขณะที่ในมัชฮับซาฟีอีเองนั้นท่านอิหม่ามอัน-นะวะวีได้กล่าวว่า

«إِذَا رَأَوْا الْهَلَالَ فِي رَمَضَانَ فِي بَلَدٍ وَلَمْ يَرَوْهُ فِي غَيْرِهِ فَإِنْ تَقَارَبَ
الْبَلَدَانِ فَحُكْمُهُمَا حُكْمُ بَلَدٍ وَاحِدٍ وَيَلْزَمُ أَهْلَ الْبَلَدِ الْآخِرِ الصَّوْمُ بِلَا
خِلَافٍ وَإِنْ تَبَاعَدَا فَوَجْهَانِ مَشْهُورَانِ فِي الطَّرِيقَتَيْنِ (أَصْحُهُمَا) لَا
يَجِبُ الصَّوْمُ عَلَى أَهْلِ الْبَلَدِ الْآخَرِ وَيَهَذَا قَطَعَ الْمُصَنِّفُ وَالشَّيْخُ
أَبُو حَامِدٍ وَابْنُ عَبْدِ بَرٍ وَأَخْرَجُوا وَصَحَّحَهُ الْعَبْدَرِيُّ وَالرَّافِعِيُّ
وَالْأَكْبَرُونَ، (وَالثَّانِي) يَجِبُ. وَبِهِ قَالَ الصَّيْمَرِيُّ وَصَحَّحَهُ الْقَاضِي
أَبُو الطَّيِّبِ وَالدَّارِمِيُّ وَأَبُو عَلِيٍّ السَّنْجِيُّ وَغَيْرُهُمْ»

ความว่า “เมื่อพวกเขาในกลุ่มหนึ่งเห็นจันทร์เสี้ยวที่เมืองหนึ่ง และที่เมืองอื่นนั้นไม่เห็นจันทร์เสี้ยว ดังนั้นแท้จริงแล้วการที่สองเมืองมีอาณาเขตใกล้กันก็ให้ถือว่าเป็นประเทศเดียวกัน ชาวเมืองอีกเมืองจึงต้องถือศีลอดตามผู้ที่เห็นจันทร์เสี้ยวโดยไม่มีข้อขัดแย้งใดๆ ในประเด็นนี้ และถ้าหากทั้งสองเมืองมีระยะทางที่ห่างไกล (จนมีความแตกต่างด้านมัจญละฮฺ) ในประเด็นนี้มีสองทัศนะใหญ่ คือ

ทัศนะแรก ซึ่งเป็นทัศนะที่ถูกต้องกว่าจากสองทัศนะ ถือว่าชาวเมืองอื่นไม่วาญิบต้องถือศีลอดตาม ซึ่งเป็นทัศนะที่ผู้เขียน (อิซ-ซิริอซี) อับู ฮามิด (อัล-เฮมาซาลี) อัล-บันดะนีญีย และคนอื่นๆ ได้ชี้ขาด และได้ยืนยันว่าถูกต้องโดยอัล-อับตะรีย, อรร-รอฟีอี และอุละมาฮฺส่วนใหญ่ (ในสังกัดมัชฮับซอฟีอี)

ทัศนะที่สอง ชาวเมืองอื่นวาญิบ (ต้องถือศีลอดตามประเทศที่เห็นจันทร์เสี้ยว) ซึ่งเป็นทัศนะของ อัล-ศ็อยมะรีย และได้ยืนยันว่าถูกต้องโดย อัล-กอฎีย อับู อัล-ฎ็อยยิบ, อัล-ดารีมีย, อับู อะลี อัล-สินญีย และคนอื่นๆ⁵⁰

สรุป จากความเห็นต่างๆ ของอุละมาฮฺตามที่ได้ยกมาข้างต้น เห็นได้ว่าในภาพรวมนั้นมีสองกลุ่มใหญ่ๆ นั่นคือ

1) วาญิบที่จะต้องตามการเห็นจันทร์เสี้ยวจากที่อื่น เป็นทัศนะของญุมฮูร (อุละมาฮฺส่วนใหญ่) ในจำนวนนั้นก็มีอิหม่าม อิซ-ซาฟีอี และผู้นำมัชฮับทั้งสี่รวมอยู่ด้วย

2) ไม่วาญิบที่จะต้องตามการเห็นจันทร์เสี้ยวของเมืองอื่น นี่เป็นทัศนะของอุละมาฮฺบางส่วนซึ่งไม่ใช่ทัศนะของอิหม่ามมัชฮับชั้นนำทั้งสิ้น

ส่วนในมัชฮับซาฟีอีเองก็แบ่งออกเป็นสองกลุ่มเช่นกัน คือ

1) ไม่จำเป็นต้องตามการเห็นจันทร์เสี้ยวจากที่อื่น ซึ่งเป็นทัศนะที่ถูกต้องกว่า (อะศ็อหฺ) ตามความเห็นของอุละมาฮฺมัชฮับซาฟีอีส่วนหนึ่ง

2) วาญิบต้องตามการเห็นจันทร์เสี้ยวจากที่อื่น ซึ่งเป็นทัศนะที่ถูกต้อง (เศาะหฺีหฺ) ตามความเห็นของอุละมาฮฺมัชฮับซาฟีอีอีกส่วนหนึ่ง และเป็นทัศนะของอิหม่าม อิซ-ซาฟีอี ซึ่งเป็นผู้นำมัชฮับเองอีกด้วย

ข้อสังเกต

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ข้าพเจ้ามีข้อสังเกตที่สำคัญบางประการที่อยากจะทำความเข้าใจ ณ ที่นี้

⁵⁰ อัล-มััจญ์มูฮฺ ของ อัน-นะวะวี 6/226

1. กฎว่าด้วยความขัดแย้งของอุละมาอ์มัซฮับอัซซาฟีอีย์

พึงจำว่า การเห็นขัดแย้งในหมู่อุละมาอ์มัซฮับอัซซาฟีอีย์ระหว่างกลุ่มที่กล่าวว่า วาญิบต้องตามการเห็นจันทร์เสี้ยวจากที่อื่น กับกลุ่มที่กล่าวว่า ไม่วาญิบต้องตามนั้น เป็นประเด็นขัดแย้งที่รุนแรง ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างก็มีหลักฐานอ้างอิงที่มีน้ำหนักและแข็งแรง ถึงขั้นที่ทัศนะหนึ่งไม่สามารถที่จะลบล้างอีกทัศนะหนึ่งได้ลง นี่คือกฎที่อิหม่ามอัน-นะวะวีได้กล่าวไว้ในหนังสือของท่าน ท่านได้กล่าวว่า

«وَحَيْثُ أَقُولُ الْأَصْحُ أَوْ الصَّحِيحُ فَمِنْ الْوَجْهَيْنِ أَوْ الْأَوْجُهْ،
فَإِنْ قَوِيَ الْخِلَافُ قُلْتُ: الْأَصْحُ، وَإِلَّا فَالصَّحِيحُ»

ความว่า “เมื่อฉันกล่าวว่า “ทัศนะนี้ถูกต้องกว่า (อะศือหฺ)” หรือ “ทัศนะนี้ถูกต้อง (เศาะหฺ)” นั้นแสดงว่าเป็นการเห็นแย้งจากสองมุมมองหรือมากกว่านั้น (เฉพาะอุละมาอ์ในสังกัดมัซฮับ ไม่รวมตัวอิหม่ามอัซซาฟีอีย์เอง) ถ้าหากว่าความขัดแย้งนั้นรุนแรง (ระหว่างอุละมาอ์ในมัซฮับ) ฉันก็จะใช้สำนวนในการตรึงหฺ (ให้นำหนักแก่ทัศนะใดทัศนะหนึ่ง) ว่า “อัลอะศือหฺ” หมายถึงทัศนะที่ถูกต้องกว่า (เป็นความหมายที่ตรงข้ามกับคำว่า เศาะหฺ (ถูกต้อง) ไม่ใช่บาฏิล (เป็นโมฆะ) หรือฟาสิด (เสียหาย) และถ้าหากการขัดแย้งไม่ได้รุนแรง ฉันก็จะใช้สำนวนว่า “อัศเศาะหฺ” หมายถึงทัศนะที่ถูกต้อง (ซึ่งเป็นความหมายที่ตรงข้ามกับคำว่า ฟาสิดหรือบาฏิล)”⁵¹

ด้วยเหตุนี้จึงหมายความว่า ทัศนะที่เห็นว่า “ไม่ต้องตามเมืองอื่นในการเห็นจันทร์เสี้ยว” เป็นเพียงทัศนะที่ถูกต้องกว่าตามความเห็นของอัน-นะวะวีและผู้ที่จะเห็นด้วยกับท่าน ในขณะที่ทัศนะที่บอกกว่า

“จำเป็นต้องตามการเห็นจันทร์เสี้ยวของเมืองอื่น” ก็เป็นทัศนะที่ถูกต้องเช่นกัน และไม่ได้เป็นทัศนะที่เป็นโมฆะหรือเสียหายในความเห็นของอัน-นะวะวี เพราะจะเป็นไปได้อย่างไรที่อิหม่ามอัน-นะวะวีจะหาว่าทัศนะของอิหม่ามอัซซาฟีอีย์ซึ่งเป็นผู้นำมัซฮับของตนนั้นเป็นโมฆะ อีกทั้งยังเป็นทัศนะของอุละมาอ์แก่นำในสังกัดท่านอื่นๆอีกด้วย ซึ่งพวกเขามีทัศนะว่า “มุสลิมทุกคนจำเป็นต้องตามการเห็นจันทร์เสี้ยวที่ยืนยันได้ ไม่ว่าจะเห็นจากส่วนใดก็ตามบนโลกนี้” แน่นนอน มันย่อมเป็นไปได้ ในทางกลับกัน ทัศนะที่อัน-นะวะวีเห็นว่า “ถูกต้อง” (เศาะหฺ) นั้นกลับเป็นทัศนะที่ “ถูกต้องกว่า” (อะเศาะหฺ) ตามความเห็นของอุละมาอ์มัซฮับอัซซาฟีอีย์ท่านอื่นๆ และยังเป็นทัศนะที่มัซฮับอื่นๆ ยึดถืออีกด้วย ถ้าเป็นเช่นนั้น ไฉนเราจึงรู้สึกตะขิดตะขวงและลังเลใจที่จะรับและปฏิบัติตามทัศนะของญุมฮูร (อุละมาอ์ส่วนใหญ่) เล่า ?!

2. การเห็นจันทร์เสี้ยวที่นครมักกะฮฺ

พึงทราบว่ ความขัดแย้งดังกล่าวเป็นเพียงประเด็นความจำเป็นที่จะต้องตามการเห็นจันทร์เสี้ยวของเมืองใด ๆ ซึ่งระหว่างเมืองต่างๆไม่ได้มีมูลเหตุอันใดเกี่ยวข้องต่อกันเลย แต่ในประเด็นการเห็นจันทร์เสี้ยวที่นครมักกะฮฺเพื่อกำหนดวันอีตอฎฮฺที่ตามหลังวันอะเราะเราะฮฺนั้น มีความเกี่ยวข้องกับทุกประเทศ ซึ่งไม่ใช่เพียงประเด็นการเห็นจันทร์เสี้ยวเท่านั้น แต่เพราะว่าวันอีตอฎฮฺและวันอะเราะเราะฮฺก่อนหน้านั้นมีความเกี่ยวพันกันอย่างแนบแน่นกับพื้นที่และพิธีกรรมหัจญ์ที่นครมักกะฮฺนั่นเอง วัลลอฮุละอุมบิลอะอาน

นอกจากนี้ นครมักกะฮฺคือสถานที่ที่ถูกยอมรับในการยืนยันว่าเห็นจันทร์เสี้ยว โดยเฉพาะสำหรับเดือนซุลหิจญะฮฺ ซึ่งประชาชาติอิสลาม

⁵¹ อัล-มินฮาจญ์ ของ อัน-นะวะวี พร้อมด้วย มุหมินีย์ อัล-มุหฺตาดญ์ ของ อัซ-ซารีบี 1/12

จากทั่วโลกควรที่จะต้องตามการเห็นจันทร์เสี้ยวของชาวมักกะฮฺ และนี่คือหนึ่งในวิทบัญญัติอันละเอียดอ่อนที่อัลลอฮฺได้พุดถึงหัจญ์พร้อม ๆ กับการกล่าวถึงจันทร์เสี้ยวในพระดำรัสของพระองค์

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَيَّامِ فَلَمْ يَكُنْ لَهَا مَوْقِيتٌ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ﴾

ความว่า “พวกเขาจะถามเจ้า (โอ้ มุหัมมัด) ถึงจันทร์เสี้ยว จงกล่าวเถิดว่ามันคือเกณฑ์ที่ใช้กำหนดเวลาต่างๆ สำหรับมนุษย์ และเพื่อกำหนดเวลาสำหรับหัจญ์ (และอีตอฎฮา)”⁵²

แท้จริง นครมักกะฮฺคือสถานที่บังเกิดอิสลาม ที่ประทวนะหฺยูครั้งแรก และเป็นที่ยังกะอะฮฺเป็นกิบละฮฺสำหรับมุสลิมทั้งโลก ซึ่งได้นำมโนทัศน์ของมุสลิมทุกคนให้พลหามัน ดังนั้นจึงเหมาะสมยิ่งแล้วที่จะให้มักกะฮฺเป็นศูนย์รวมของมุสลิมทั่วโลกในการกำหนดวันต่างๆ สำหรับพวกเขาโดยเฉพาะในเรื่องของการทำหัจญ์และอีตอฎฮา นอกเหนือไปจากนั้น หะดีษต่างๆ ที่มีคำสั่งเกี่ยวกับวันอะเราะเราะฮฺและอีตอฎฮาเป็นคำสั่งที่มุ่งไปยังบรรดาผู้เกี่ยวข้องในการทำหัจญ์ที่มักกะฮฺ ซึ่งเป็นเรื่องที่ประชาคมมุสลิมทั่วโลกเฝ้าที่จะติดตาม⁵³ วัลลอฮุอะอะลัม

3. ประเด็นการวินิจฉัย

จะอย่างไรก็ตาม ถ้าหากจะถือว่าปัญหาความขัดแย้งในเรื่องของมัจญลอะฮฺเป็นประเด็นวินิจฉัย (อิจญ์ติฮาด) ที่ไม่มีตัวบทที่ชัดเจนจากอัลกุรอานหรือหะดีษที่สามารถให้นำหนักแก่ที่ศนะใดที่ศนะหนึ่งอย่างเด็ดขาด ดังนั้นประเด็นวินิจฉัย (อิจญ์ติฮาด) ดังกล่าวก็ควรต้องให้นำหนักบนพื้นฐานของผลประโยชน์

⁵² อัล-บะเกาะเราะฮฺ 189

⁵³ ดู อะวาอิล อัช-ชูฮูร อัล-อะเราะเราะฮฺ ของ เซค อะหมัด มุหัมมัด ซากิร หน้า 27-29

ที่เด่นชัดกว่า (อัลมัศละหะฮฺ อัรรอฎิหะฮฺ) นั่นคืออาศัยบริบทของความสะดวกปลอดภัย และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชาติ ตามกฎข้อหนึ่งทางฟิกฮฺ (เกาะวาอิด ฟิกฮียะฮฺ) ที่ระบุว่า

«تَصْرُفُ الْإِمَامِ عَلَى الرَّعِيَّةِ مَنْوُطٌ بِالْمَصْلَحَةِ»

ความว่า “การปฏิบัติของผู้นำต่อผู้ใต้ปกครองจะ ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ (ที่พวกเขาจะได้รับ)”⁵⁴

และย่อมไม่มีผลประโยชน์ใดๆ ในการวินิจฉัยของผู้นำถ้าหากว่าการวินิจฉัยดังกล่าวก่อให้เกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติและการแตกแยกแก่ผู้อยู่ภายใต้การปกครองของเขา โดยไปวินิจฉัยเรื่องการกำหนดวันอะเราะเราะฮฺและวันอีตอฎฮาว่าจำเป็นต้องเห็นจันทร์เสี้ยวของแต่ละประเทศ แต่ทว่านั่นคือผลเสียที่จะนำไปสู่ความแตกแยกและความหายนะของประชาชาติ ดังนั้นจึงควรต้องใช้กฎที่ว่า

«دَرْءُ الْمَفَاسِدِ مُقَدَّمٌ عَلَى جَلْبِ الْمَصَالِحِ»

ความว่า “การขจัดภัยย่อมต้องมาก่อนการแสวงหาประโยชน์”⁵⁵

และควรที่จะต้องใช้กฎ «سَدُّ الدَّرَائِعِ» คือการป้องกันและปิดช่องทางต่างๆ ที่จะนำไปสู่ความเสียหาย⁵⁶

⁵⁴ อัล-มันซูรู ฟิ อัล-เกาะวาอิด ของ อัช-ชะกะซี 1/309, อัล-อัฆบาฮฺ อะ อันนะฮออิรุ ของ อัล-สุญญีย์ หน้า 121, อัล-อัฆบาฮฺ อะ อันนะฮออิรุ ของ อิบน์ นะญีม หน้า 137, อัล-เกาะวาอิด อัล-ฟิกฮียะฮฺ ของ อันนัตวีร์ หน้า 280

⁵⁵ อัล-เกาะวาอิด อัล-ฟิกฮียะฮฺ บัยนะ อัล-อะเศาะละฮฺ อะ อัด-เตาญีฮฺ ของ ดร.มุหัมมัด บักรุ อิศมาอิล หน้า 107

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 114

บนฐานของกฎต่างๆ ดังกล่าวนี จึงเห็นชัดเจนว่าทุกทัศนะขัดแย้งที่ต่างก็มีหลักฐานรับรองและไม่สามารถจะให้น้ำหนักต่อทัศนะใดทัศนะหนึ่งอย่างเด็ดขาดนั้น ก็สมควรที่จะต้องให้น้ำหนักหรือปฏิบัติใช้ทัศนะที่จะนำไปสู่ผลประโยชน์ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถึงแม้ว่าทัศนะนั้นจะเป็นทัศนะที่อยู่แค่ในระดับถูกต้อง ไม่ใช่ระดับที่ถูกต้องกว่าก็ตาม หรือเป็นแค่ทัศนะที่รอญูหฺ(มีน้ำหนัก)แต่ไม่ใช่อรรถูหฺ(มีน้ำหนักกว่า)ในความเห็นของอุละมาอ์บางท่านก็ตาม เพราะความเป็นเอกภาพของประชาชาตินั้นเป็นสิ่งวาญิบ ในขณะที่การตามทัศนะที่อรรถูหฺ (มีน้ำหนักกว่า) หรืออะศือหฺ (ถูกต้องกว่า) ในประเด็นปลีกย่อยใดๆ นั้นไม่ใช่สิ่งวาญิบ นับประสาอะไรถ้าหากว่าทัศนะที่มีน้ำหนัก (รอญูหฺ) นั้นมีหลักฐานด้านการรายงาน (นักลี) และด้านปัญญา (อักลี) ที่เข้มแข็งกว่าหลักฐานของทัศนะที่ถือว่ามีน้ำหนักกว่า (อรรถูหฺ) ตามทัศนะของอุละมาอ์บางท่านในมัซฮับอัชชาฟีอีย์ และแน่นอนว่าย่อมเป็นการเพิ่มความเลวร้ายขึ้นไปอีก ถ้าหากว่าประเด็นดังกล่าวนำไปสู่ความยุ่งยากและความแตกแยกของประชาชาติ ไม่ว่าจะในระดับประเทศหรือในระดับโลกก็ตาม วัลลอฮุลมุสตะอาน

4. ให้เลือกปฏิบัติในสิ่งที่ยากกว่า

ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้อบรมบรรดาเศาะหาบะฮฺให้พวกเขาเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ยากกว่าเสมอจากสองสิ่งที่ย่อมดี

ท่านหญิงอาอิชะฮฺกล่าวว่า

«مَا خَيْرَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي أَمْرَيْنِ إِلَّا أَخَذَ أَيْسَرَهُمَا مَا لَمْ يَكُنْ إِتْمًا»

ความว่า “ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ไม่ถูกให้เลือกปฏิบัติในสองกิจการ นอกจากว่าท่านจะเลือกปฏิบัติในกิจการที่ยากกว่า トラบใดที่กิจการนั้นไม่เป็นสิ่งที่ผิดบาป”⁵⁷

อัลหัมดุลิลลาฮฺ ไม่มีนักวิชาการท่านใดที่ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดบาป ถ้าหากว่ามีการประกาศวันอีดีอฎฎฮาหลังจากวันอะเราะเราะพะฮฺที่บรรดาผู้ประกอบพิธีหัจญ์กำลังวุฎุฟอยู่ ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาต

⁵⁷ หะดีษบันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2327

อีดอฎฮาตามวันอะเราะเราะฮะ

เพื่อความเป็นเอกภาพของประชาชาติมุสลิม พร้อมทั้งตรงตามเป้าประสงค์ (มะกอลิด) ของชะรีอะฮ์อิสลาม และสอดคล้องกับสุนนะฮ์ของท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ จึงขอเรียกร้องให้กำหนดวันอีดอฎฮาตามการประกาศอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับวันอะเราะเราะฮะที่นครมักกะฮะ นั่นคือ **กำหนดให้วันอีดอฎฮาตรงกับวันที่ถัดจากวันอะเราะเราะฮะซึ่งเป็นวันที่อิหม่ามและบรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์กำลัง วุกูฟอยู่ ณ ทุงอะเราะเราะฟาต** ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ดังนี้

1- ปัญหาความเป็นเอกภาพของประชาชาติและการเชิดชูสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในวันสำคัญของอิสลามเป็นสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกว่าปัญหาความแตกต่างของมัญลอะฮ์ ซึ่งไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนพอสำหรับใช้พิจารณา โดยเฉพาะหลักฐานที่มาจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์

2- วันอะเราะเราะฮะ ตามคำสอนของท่านเราะซูลุลลอฮ์ มีความเกี่ยวพันกับทุงอะเราะเราะฟาตและการวุกูฟของบรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ ณ ทุงอะเราะเราะฟาต ส่วนทุงอะเราะเราะฟาตก็มีเพียงสถานที่เดียวเท่านั้นบนโลกนี้ และการวุกูฟของบรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ ณ ทุงอะเราะเราะฟาตก็มีเพียงวันเดียวและครั้งเดียวเท่านั้นในรอบปี ในขณะที่วันอีดอฎฮาคือวันที่ถัดจากวันอะเราะเราะฮะตามการยืนยันของอิหม่ามอัชชาฟีอีย์ และเป็นวันที่ห้ามถือศีลอดด้วย

3- วันอะเราะเราะฮะในปัจจุบันประชาชาติมุสลิมทั่วทุกมุมโลกสามารถเป็นประจักษ์พยานและสัมผัสด้วยสายตาและรับฟังอย่างง่ายดายและชัดเจนยิ่ง ผ่านการถ่ายทอดสดทางโทรทัศน์ วิทยุ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ

4- การประกาศเห็นจันทร์เสี้ยวของจันทร์เสี้ยวซุลหิจญะฮ์ที่นครมักกะฮะในปัจจุบันสามารถรับทราบและติดตามด้วยความง่ายดายยิ่ง ผ่านการสื่อสารที่ทันสมัย พร้อมทั้งมีเวลาหลายวันซึ่งเพียงพอสำหรับประเทศใดประเทศหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งในการพิจารณาและเตรียมความพร้อมเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่ใหญ่ยิ่งของอิสลาม

5- วันอะเราะเราะฮะ วันอีดอฎฮา และบรรดาวันดีซริกเป็นกลุ่มวันที่ประเสริฐยิ่งในรอบปี เป็นวันที่ต้องแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของประชาชาติมุสลิม และไม่ควรเป็นวันที่แสดงให้เห็นถึงความแตกแยกของประชาชาติมุสลิมบนโลกนี้ และการกำหนดวันอีดอฎฮาตามวันอะเราะเราะฮะที่นครมักกะฮะเป็นเหตุผลหนึ่งที่จะนำไปสู่ความเป็นเอกภาพของประชาชาติมุสลิมทั้งโลก ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของวันอีดอฎฮา และนั่นคือภาพลักษณ์ของอิสลามที่แท้จริง วัลลอฮุอะอูลัม ถ้าหากว่าไม่สามารถสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชาติมุสลิมในบรรดาวันสำคัญ ยิ่งใหญ่และมีเกียรติเช่นนี้จะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ดังนั้น วันใดอีกเล่าที่ประชาชาติมุสลิมจะสามารถแสดงออกให้โลกเห็นถึงความเป็นเอกภาพที่ยิ่งใหญ่ในหมู่พวกเขา

6- ความรู้สึกโดยธรรมชาติของประชาชาติมุสลิมทั้งโลกในการประกอบอิบาตะฮ์ในวันอะเราะเราะฮะและวันอีดอฎฮา ตลอดจนบรรดาวันดีซริกหลังจากนั้น จะมีความผูกพัน และสบายใจ ถ้าหากสามารถเชื่อมโยงกับสภาพที่แท้จริงของวัน อะเราะเราะฮะ วันเชือด (อีดอฎฮา) และบรรดาวันดีซริกของบรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ ณ ทุงอะเราะเราะฟาต และทุงมีนา มากกว่าการติดพันกับการดูจันทร์เสี้ยวของแต่ละประเทศ และแน่นอนว่า ความรู้สึกโดยธรรมชาติดังกล่าวสอดคล้องกับเป้าประสงค์ (มะกอลิด) ของชะรีอะฮ์อิสลามที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในหมู่ประชาชาติมุสลิมในวันต่างๆที่ยิ่งใหญ่ในอิสลาม โดยยึดนครมักกะฮะเป็นฐานหลัก วัลลอฮุอะอูลัม

7- ไม่มีการขัดแย้งในหมู่ละมาอีฮิสลามที่น่าเชื่อถือจากทุก สังกัดมัซฮับ รวมทั้งอุละมาอีในสังกัดมัซฮับอัชชาฟีอียี่ เกี่ยวกับการ อนุญาตให้ประเทศใดประเทศหนึ่งถือศีลอดหรือออกอีดตามการยืนยันการ เห็นจันทร์เสี้ยวของประเทศใดประเทศหนึ่งบนโลกนี้ ถึงแม้ว่าจะมีความ แตกต่างกันด้านมัญละอ์ก็ตาม โดยเฉพาะนครมักกะฮ์ แต่ที่เป็นการ ขัดแย้งระหว่างบรรดาฟุเคาะฮาอี (นักนิติศาสตร์อิสลาม) ที่ไม่ใช่บรรดา อิหม่ามมัซฮับ คือ จำเป็น (วาญิบ) หรือไม่ที่จะต้องตามการเห็นจันทร์ เสี้ยวของประเทศอื่น เท่านั้นเอง⁵⁸ ถ้าหากทัศนะของผู้ที่ระบุว่าจำเป็น (วา จิบ) ต้องถือศีลอดหรือออกอีดเนื่องจากการยืนยันการเห็นจันทร์เสี้ยว จากประเทศใดประเทศหนึ่ง ตามทัศนะของอิหม่ามอัชชาฟีอียี่ และทัศนะ ของบรรดาอิหม่ามมัซฮับอื่นๆ เป็นทัศนะที่ถูกต้อง ดังนั้น บรรดาผู้ที่ไม่ ตามการยืนยันการเห็นจันทร์เสี้ยวของประเทศอื่นๆ ก็จะเป็นฝ่ายผิดพลาด ดังที่เกิดขึ้นในปี 1429 ซึ่งนครมักกะฮ์ได้ประกาศว่าวันเสาร์ที่ 29 พฤษภาคม 2008 เป็นวันที่ 1 ชุลหิจญะฮ์ โดยประเทศไทยได้ประกาศวัน อาทิตย์ที่ 30 พฤษภาคม 2008 เป็นวันที่ 1 ชุลหิจญะฮ์

ในทางกลับกัน ถ้าหากทัศนะของผู้ที่ระบุว่าไม่จำเป็น (ไม่วาญิบ) ต้องตามเป็นทัศนะที่ถูกต้อง ดังทัศนะของอุละมาอีในสังกัดมัซฮับอัชชาฟี อียี่บางส่วน ดังนั้น การที่เราถือศีลอดและออกอีดตามการเห็นจันทร์เสี้ยว ของประเทศอื่นก็ไม่ถือว่าผิดพลาด เพราะคำว่า “ไม่จำเป็น” ต้องตาม ไม่ได้หมายความว่าไม่อนุญาตให้ตามนั่นเอง วัลลอฮุอะอูลัม

ด้วยเหตุนี้ ถ้าเราไม่ยอมเชื่อถือต่อทัศนะของอิหม่ามอัชชาฟีอียี่ และทัศนะของอุละมาอีส่วนใหญ่ (ญุมฮูร) จากมัซฮับอื่นๆ ที่ระบุว่า ประชาชาตีมุสลิมทั่วทุกมุมโลกจำเป็น (วาญิบ) ต้องตามการยืนยันเห็น

⁵⁸ ดู อัลมััจญ์มูอ์ ของอันนะวะวียี เล่ม 6 หน้า 225-228

จันทร์เสี้ยวจากประเทศใดประเทศหนึ่ง อย่างน้อยเราก็ไม่ควรจะสกัดกั้น หรือต่อต้านเส้นทางสู่ความเป็นเอกภาพ โดยผ่านทัศนะของผู้ที่ระบุว่า “ไม่จำเป็นต้องตาม” เพราะทัศนะดังกล่าวยังเปิดโอกาสและเส้นทางอยู่ นั้น อนุญาตให้ปฏิบัติตาม ด้วยการเปิดกว้างของเส้นทางที่อนุญาตนี้ เรา ควรที่จะใช้มันเป็นประโยชน์สำหรับการปฏิบัติภารกิจในการสร้างเอกภาพ ให้เกิดขึ้นกับประชาชาตีมุสลิมทั่วทุกมุมโลก

นอกจากนั้น เราจำเป็นต้องตระหนักว่า ระหว่างคำว่า “จำเป็น หรือวาญิบ” กับคำว่า “ไม่จำเป็น หรือไม่วาญิบ” นั้นมีความหมายที่ แตกต่างกัน แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะขัดแย้งกันจนไม่สามารถรวมเป็นหนึ่งระหว่าง สองกลุ่มที่มีทัศนะแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ประเทศหนึ่งประกาศวัน อีดอฎฎฮาหลังจากวันอะเราะเราะฮ์ที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ได้ถูกฟ ฆ ทุ่งอะเราะเราะฮ์พาด ในขณะที่วันดังกล่าวไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของ การเห็นจันทร์เสี้ยวที่ประเทศของตน ดังนั้น การออกอีดอฎฎฮาในวัน ดังกล่าวจึงถือว่าจำเป็น “วาญิบ” สำหรับกลุ่มหนึ่ง และไม่จำเป็น “ไม่วา จิบ” สำหรับกลุ่มอื่นๆ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า “ไม่อนุญาต” สำหรับกลุ่ม อื่นๆที่จะออกอีดในวันนั้นด้วย ดังนั้น จึงหมายความว่าทั้งสองกลุ่มได้ออก อีดอฎฎฮาในวันนั้นอย่างไม่ขัดแย้งกัน และไม่ขัดกับทัศนะของแต่ละฝ่าย แต่ไม่ใช่การปฏิบัติที่ตรงกันข้าม วัลลอฮุอะอูลัม

8- การกำหนดวันอีดอฎฎฮาตามวันอะเราะเราะฮ์เป็นสิ่งที่จะต้องและ สะดวกง่ายตายสำหรับผู้ที่ประสงค์จะปฏิบัติตามสุนนะฮ์ของท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ เกี่ยวกับการถือศีลอดวันอะเราะเราะฮ์ พวกเขาสามารถถือศีลอดในวันอะ ระเราะฮ์อย่างแท้จริง ไม่ได้ผิดพลาด และหวังว่านั่นคือความหมายที่แท้จริง ของการถือศีลอดวันอะเราะเราะฮ์ เพราะท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ ได้ถูกถามเกี่ยวกับการ ถือศีลอดวันอะเราะเราะฮ์ (นั่นคือวันที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์กำลังถูกฟ

อยู่ ณ ทุ่งอะเราะเฆฟาด) ไม่ได้ถูกถามเกี่ยวกับการถือศีลอดในวันที่เก้าซุล
หิจญะฮฺ ดังที่ปรากฏในหะดีษอบุเกาะตาอะฮฺว่า

سُئِلَ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ، فَقَالَ: «يَكْفُرُ السَّنَةَ الرِّضِيَّةَ وَالْبَاقِيَةَ»

ความว่า “ท่านเราะฮ์ซูลุลลอฮฺได้ถูกถามเกี่ยวกับ (ความประเสริฐ) ของ
การถือศีลอด (สุนัต) ในวันอะเราะเฆฟะฮฺ ท่านตอบว่า “(ความประเสริฐของมันคือ)
สามารถลบล้าง (บาปต่าง ๆ) ของปีที่ผ่านมาและปีที่ยังเหลืออยู่ (ในปัจจุบัน)”⁵⁹

9- ส่วนคำถามว่าอ้างที่ว่า เราสามารถถือศีลอดวันอะเราะเฆฟะฮฺหรือ
ออกอีดอฎฎฮา หรือเชือดสัตว์อุฎฎฮียะฮฺในวันนะหฺร์ที่ประเทศเราตามนครมัก
กะฮฺได้อย่างไร ในเมื่อเวลาในประเทศเราเร็วกว่าเวลาที่มักกะฮฺถึงสี่ชั่วโมง?

คำตอบคือ ความหมายของ “วัน” ในที่นี้หมายถึง “เวลา” หรือว่า “วัน”
ตามที่เข้าใจกัน? เพราะตามสำนวนหะดีษระบุว่า “วันอะเราะเฆฟะฮฺ” ไม่ใช่ “เวลาอะ
เราะเฆฟะฮฺ” และไม่ใช่ “ชั่วโมงอะเราะเฆฟะฮฺ” เช่นเดียวกับ “วันนะหฺร์” หรือ “วันอฎฎ
ฮา” ไม่ใช่ “ชั่วโมงนะหฺร์” และไม่ใช่ “เวลาอฎฎฮา” โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งดังกล่าว
จะคำนวณด้วยเวลาทางจันทร์คติ ซึ่งระยะเวลาสี่ชั่วโมงทั้งกลางวันและ
กลางคืนนั้นจะเริ่มนับจากหัวค่ำ นั่นคือหลังจากที่ดวงอาทิตย์เริ่มลับขอบฟ้าของ
แต่ละประเทศ โดยที่เวลาในช่วงกลางคืนของประเทศต่างๆในแถบเอเชียหรือ
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะพ้องกับเวลาของนครมักกะฮฺถึงแปดชั่วโมง
หมายความว่า ระยะเวลาที่พ้องกันยาวกว่าระยะเวลาที่ต่างกันถึงสองเท่า และ
ช่วงเวลากลางวันที่พ้องกันดังกล่าวยังไม่มีการถือศีลอดวันอะเราะเฆฟะฮฺ หรือ
ละหมาดอีด และเชือดสัตว์อุฎฎฮียะฮฺในวันนะหฺร์

เราลองตรึกตรองให้ถ้วนถี่ดูสิว่า ระหว่างความแตกต่างของเวลากับ
ความแตกต่างของวันอย่างไหนมีความใกล้เคียงหรือไกลมากกว่ากัน? หมายความว่า
สมมุติว่ามักกะฮฺประกาศว่าการรูกูฟที่ทุ่งอะเราะเฆฟาดตรงกับวันอาทิตย์

เหมือนกับปีนี้ (1430 ฮ.ศ.) เป็นต้น ดังนั้น ถ้าเราตามการมองเห็นจันทร์เสี้ยว
ของนครมักกะฮฺดังกล่าว และเราจะถือศีลอดอะเราะเฆฟะฮฺในวันอาทิตย์ด้วย
ความแตกต่างของเวลาในประเทศเราเพียงสี่ชั่วโมง แต่ถ้าเราไม่ตามการ
มองเห็นจันทร์เสี้ยวของมักกะฮฺ เนื่องจากว่าในประเทศเรามองไม่เห็นจันทร์
เสี้ยว ดังนั้น เราจึงถือศีลอดในวันจันทร์ที่ถัดจากวันอาทิตย์หนึ่งวัน ซึ่งจะมี
ความแตกต่างของเวลาถึงสี่ชั่วโมง และความแตกต่างของวันกับมักกะฮฺอีก
ด้วย ยิ่งกว่านั้น ถ้าหากว่าการถือศีลอดดังกล่าวตรงกับวันจันทร์อันเป็นวัน
อีดอฎฎฮาที่มีบัญญัติห้ามการถือศีลอด เช่นเดียวกัน ถ้าหากว่าการถือศีลอดอะ
เราะเฆฟะฮฺตรงกับวันเสาร์ซึ่งเป็นวันก่อนการรูกูฟจริงที่ทุ่งอะเราะเฆฟาด เพราะใน
วันนั้น การรูกูฟ ณ ทุ่งอะเราะเฆฟาดของอิหม่ามและบรรดาผู้ประกอบพิธีหัจญ์
ยังไม่ได้เกิดขึ้น วัลลอฮุอะออลัม

แน่นอน คำตอบคือ ความแตกต่างของวันซึ่งมีระยะห่างถึงสี่สิบ
ชั่วโมงย่อมห่างไกลกว่าความแตกต่างของเวลาซึ่งมีระยะห่างกันเพียงสี่ชั่วโมง
และอยู่ในวันเดียวกัน ที่สำคัญ เราละหมาดวันศุกร์ (ญุมอัต) ที่ประเทศเรา
ก่อนการละหมาดญุมอัตที่มักกะฮฺไม่ใช่หรือ ทำไม ก็เพราะนั่นเป็นการ
ละหมาด “วันญุมอัต” ไม่ใช่ละหมาด “เวลาญุมอัต” เช่นนี้แหละคือวิธีทำอิบา
ดะฮฺที่แท้จริงในอิสลาม เพราะว่าพวกเราทุกคนถูกสั่งให้ทำอิบาดะฮฺเฉพาะ
วัน ส่วนกำหนดเวลาของแต่ละอิบาดะฮฺนั้น ก็ให้แต่ละประเทศยึดเวลาตามการ
โคจรของดวงอาทิตย์ที่ประเทศของตน ในความหมายที่ว่า “ทำอิบาดะฮฺใน
วันเดียวกัน แต่ต่างเวลากัน” เพราะการทำอิบาดะฮฺในด้านของวันมีเพียง
หนึ่งเดียว นั่นคือยึดตามการโคจรของดวงจันทร์ที่มีเพียงหนึ่งดวง ส่วน
กำหนดเวลาของแต่ละอิบาดะฮฺในแต่ละประเทศย่อมต้องมีความแตกต่างกัน
เพราะด้านกำหนดเวลาจะยึดตามการโคจรของดวงอาทิตย์ วันอีดอฎฎฮา ซึ่ง
เป็นวันที่ถัดจากวันอะเราะเฆฟะฮฺ ก็เช่นเดียวกัน ประชาชาติมุสลิมที่กำลังทำ
หัจญ์อยู่ที่มักกะฮฺและที่อื่นๆทั่วทุกมุมโลกต่างยกเสียงกล่าวตักบิร (อัลลอฮุ

⁵⁹ บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1162

อักษร์ อัลลอฮ์อักษร์) ในวันเดียวกัน แต่ต่างเวลากัน ซึ่งจะติดต่อกันอย่างไม่ขาดตอนตามการโคจรของดวงอาทิตย์ เช่นนี้แหละคือข้อเท็จจริงของละหมาดญุมอ์ดในทุกๆวันศุกร์ของทุกสัปดาห์ มาซาอัลลอฮุ มีศาสนาใดอีกเล่าที่จะยิ่งใหญ่ไปกว่าศาสนาอิสลาม วัลลอฮุอะอูลัม

สรุปคือ

การทำอิบาดะฮ์ในวันเดียวกัน แต่มีความแตกต่างของเวลา (เพียงไม่กี่ชั่วโมง) ย่อมถูกต้องกว่าความแตกต่างทั้งวันและเวลาในคราวเดียวกัน และนั่นคือธรรมชาติแห่งการสร้างของอัลลอฮ์เกี่ยวกับการโคจรของดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ วัลลอฮุอะอูลัม

10. ถ้าหากว่าประเด็นความแตกต่างด้านมัญละฮ์ไม่เป็นที่พิจารณาของอิหม่ามอัซฮาฟีอีย์ และบรรดาอิหม่ามมัซฮับทั้งสี่ รวมทั้งบรรดาอุละมาฮ์ที่น่าเชื่อถือในสมัยก่อน ซึ่งยังไม่มีอุปกรณ์การติดต่อและสื่อสารที่ทันสมัยแล้วทำไมบรรดาอุละมาฮ์ในยุคหลัง -โดยเฉพาะในสมัยปัจจุบันที่เพียบพร้อมด้วยอุปกรณ์การติดต่อและสื่อสารที่ทันสมัยที่ไปถึงทั่วทุกมุมโลก ทั้งยังเข้าถึงเกือบทุกบ้านด้วยเสียงและรูปภาพที่ชัดเจนยิ่ง- ยังไม่เลิกขัดแย้งกันเกี่ยวกับประเด็นปัญหานี้ ชุบหานัลลอฮุ

การถือศีลอดอะเราะเราะฮ์ในวันอะเราะเราะฟาท คือเอกภาพแห่งอิบาดะฮ์ของประชาชาติมุสลิม

เป็นที่ชัดเจนยิ่งว่า ส่วนหนึ่งของเหตุผล (เจตนารมณ์ของชะรีอะฮ์) ที่ส่งเสริมให้ถือศีลอดอะเราะเราะฮ์ด้วยความประเสริฐที่ยิ่งใหญ่ในวันอะเราะเราะฟะนั้น ก็เพื่อให้ประชาชาติมุสลิมทั่วทุกมุมโลกเกิดความเป็นเอกภาพด้านการทำอิบาดะฮ์ด้วยการปฏิบัติอย่างพร้อมเพรียงกัน โดยที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ที่เดินทางจากทั่วทุกมุมโลกจะปฏิบัติอิบาดะฮ์ฮัจญ์ในรูปของการรวมตัวกันวุกูฟที่ทุ่งอะเราะเราะฟะฮ์ ส่วนชาวมุสลิมที่ไม่ได้ไปทำฮัจญ์ทั่วทุกมุมโลกถูกส่งให้ร่วมกันถือศีลอดตลอดทั้งวัน โดยยึดวันอะเราะเราะฟะฮ์เป็นศูนย์กลางพบปะที่เปี่ยมด้วยความเมตตาระหว่างชาวมุสลิมทั่วทุกมุมโลก เพื่อแสวงหาความประเสริฐที่ยิ่งใหญ่ดังกล่าว วัลลอฮุอะอูลัม

พี่น้องชายหญิงที่รักทั้งหลาย ข้าพเจ้ามั่นใจว่า ไม่มีนักวิชาการบนโลกนี้ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่มีทัศนะว่าการถือศีลอดอะเราะเราะฮ์ในวันที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์กำลังวุกูฟอยู่ ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาท นั้นเป็นโมฆะ (ไม่เศาะหฺ) ถึงแม้ว่าจะไม่ตรงกับวันที่เกาซุลหิจญะฮ์ตามปฏิทินจันทรคติหรือการนับจันทร์เสี้ยวของประเทศตนก็ตาม แต่ในทางกลับกัน การถือศีลอดอะเราะเราะฮ์ที่ไม่ตรงกับวันที่อิหม่ามฮัจญ์และบรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์กำลังวุกูฟอยู่ ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาท ซึ่งปัจจุบันสามารถมองเห็นและได้ยินด้วยตนเองอย่างใกล้ชิดผ่านสื่อโทรทัศน์ และอื่นๆ ด้วยข้ออ้างที่ว่าจำเป็นต้องยึดวันที่เกาซุลหิจญะฮ์ตามการเห็นจันทร์เสี้ยวในประเทศของตนนั้น ดูเหมือนว่า เป็นการเจตนาที่จะปฏิบัติให้ค้านกับสภาพที่แท้จริง และเจตนาดูหมิ่นวันสำคัญของอิสลาม การกระทำดังกล่าวจะรับได้อย่างไร ไม่ว่าในทางชะรีอะฮ์หรือทางปัญญา? วัลลอฮุอะอูลัม

พี่น้องชายหญิงที่รักทั้งหลาย ในเมื่อเราถูกสั่งให้ถือศีลอดวันอะเราะเราะฮ์ด้วยความประเสริฐที่ยิ่งใหญ่ดังกล่าว และเราก็ได้ประจักษ์ -ไม่ว่าทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หรือโทรศัพท์- ว่าวันที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์กำลังวุฎูฟ ณ ทุ่งอะเราะเราะฮ์นั้นเป็นวันอาทิตย์ เป็นต้น ดังนั้นวันนั้นแหละคือวันอะเราะเราะฮ์ที่ชัดเจนตามคำสอนของท่านเราะฮ์สุลลอลฮุ ﷺ และถ้าหากว่าเรายืนกรานที่จะถือศีลอดในวันจันทร์ด้วยเนียตถือศีลอดอะเราะเราะฮ์ ด้วยเหตุผลที่ว่ามองไม่เห็นจันทร์เสี้ยวที่ประเทศเรา ดังนั้น จึงขอถามว่า บรรดาผู้ประสงค์จะทำอิบาตะสุด่อัลลอฮ์อย่างแท้จริงและถูกต้องจะรับได้หรือกับการถือศีลอดอะเราะเราะฮ์ที่เจตนาปฏิบัติในวันที่ค้านกับสภาพที่แท้จริงของวันอะเราะเราะฮ์ตามที่ท่านเราะฮ์สุลลอลฮุ ﷺ ได้อธิบายไว้ และสามารถมองเห็นด้วยสายตาและได้ยินด้วยหู ที่กล่าวเช่นนั้น เพราะการถือศีลอดอะเราะเราะฮ์นั้นมีความเกี่ยวข้องกับวันอะเราะเราะฮ์อย่างไม่ต้องสงสัย ข้าพเจ้ากลัวว่าจะตกไปอยู่ในความหมายคำตรัสของอัลลอฮ์ที่ว่า

﴿وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ، وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾

ความว่า “และไม่ถือว่าเป็นความผิดแก่พวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำผิดพลาด แต่ (ที่ถือว่าเป็นความผิดคือ) การกระทำ (ที่ผิดพลาด) อันเกิดจากการเจตนาของจิตใจของพวกเจ้า และอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัย ผู้ทรงเมตตาเสมอ”⁶⁰

นี่คือสภาพของสมัยปัจจุบัน ซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อนที่ไม่มีอุปกรณ์การสื่อสาร ดังนั้น เราจึงถือว่าพวกเขาไม่สามารถทราบถึงวันที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์วุฎูฟ ณ ทุ่งอะเราะเราะฮ์ ซึ่งบางครั้งพวกเขาอาจจำเป็นต้อง

⁶⁰ สุเราะฮ์ อัล-อะฮฺซาบ อายะฮ์ที่ 5

ฟังการมองเห็นจันทร์เสี้ยวจากประเทศที่ตนอาศัยอยู่ เพราะหุก่มชะรีอะฮ์อาจเกิดความเปลี่ยนแปลงตามความเปลี่ยนแปลงของเวลาและสภาพการณ์ เนื่องจากว่าชะรีอะฮ์อิสลามถูกสร้างบนพื้นฐานแห่งผลประโยชน์ของป่าวเป็นหลัก ไม่ใช่เป็นโทษหรืออันตราย⁶¹ วัลลอฮุอะอฺลัม

⁶¹ ดู เกาะวาอิด อัลอะฮฺกาม ฟิ มะศอลิหฺ อัลอะนาม ของอัลอิซุ บิน อับดุลสลาม หน้า , อัลฟุรูกของอัลเกาะรอฟีย์ เล่ม1 หน้า176-177, อัลอิหฺกาม ฟิ ตัมยิซ อัลพะตาวี อัน อัลอะฮฺกามของอัลเกาะรอฟีย์ หน้า321, อิฮฺลาม อัลมุวัคคิฮีน ของอิบนุก็อยยิม เล่ม3 หน้า337-338, บะดาอีย อัลพะวาอิด เล่ม3 หน้า117, อัลอิชบาฮฺ วะ อันนะฮออิร ของอัสนุญญีย์ หน้า121

ข้ออ้างและคำตอบ

มีเหตุผลใดหรือที่ทำให้พวกเราประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต้องมองเห็นจันทร์เสี้ยวเพื่อกำหนดวันอีตอฎฮฺด้วยตนเอง และเหตุใดเรา จึงยอมที่จะปฏิบัติค่านับวันอะเราะซะฮฺที่แท้จริง บางทีต่อไปนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของข้ออ้างต่างๆ นั่นคือ

1- **เพราะกลัวจะค้ำกับชะรีอะฮฺ** คำถามคือ ชะรีอะฮฺไหน หรือมี อุละมาฮ์พิกฮฺท่านใดบ้างที่ห้ามไม่ให้ตามการดูจันทร์เสี้ยวของนครมักกะฮฺ ในการกำหนดวันอะเราะซะฮฺ ถ้าหากเป็นวันที่ไม่ตรงกับ การดูจันทร์เสี้ยวของประเทศเรา? บรรดาอิหม่ามซอฮับทั้งสี่ รวมถึงอิหม่ามอัชชาฟีอีย์ และอะหมัด บิน หันบัล ต่างกล่าวว่าจำเป็น (วาญิบ) ต้องตาม ไม่มีทัศนะที่แตกต่าง (ไม่ใช่ขัดแย้ง) จากทัศนะของบรรดาอิหม่ามเหล่านั้น ยกเว้นอุละมาฮ์บางท่าน ซึ่งเหตุผลของพวกเขายังไม่เป็นที่ชัดเจนพอ

2- **เพราะไม่จำเป็น หรือไม่วาญิบ** ต้องตามการเห็นจันทร์เสี้ยวของประเทศอื่นที่มีความแตกต่างด้านมัญญะฮฺตามทัศนะของอุละมาฮ์ มัชฮับอัชชาฟีอีย์บางท่าน

ถ้าเช่นนั้น หากเราประสงค์ที่จะตามบางท่านหรืออุละมาฮ์ส่วนหนึ่งที่กล่าวว่าชาวมุสลิมไม่จำเป็นต้องทำอิบาดะฮฺตามการเห็นจันทร์เสี้ยวของประเทศใดประเทศหนึ่งที่มีความแตกต่างด้านมัญญะฮฺกับประเทศของตน คำถามคือ บรรดาอุละมาฮ์ที่กล่าวว่าไม่วาญิบต้องตามนั้นได้ห้ามและปรามไม่ให้เราตามด้วยหรือเปล่า หรือพวกเขาเพียงแต่กล่าวว่าไม่วาญิบต้องตามเท่านั้นเอง พวกเขาไม่ได้กล่าวว่าหะรอม (ห้าม) และไม่ได้กล่าวว่ามักกูฮฺ (นารังเกียจ) หรือไม่อนุญาตให้ตาม เช่นเดียวกับหุกมไม่วาญิบ

ละหมาดมุอฺตสำหรับคนเดินทางไกล แต่ถ้าเขาละหมาดมุอฺตละ งามว่า เขาได้กระทำในสิ่งที่เป็นบาป (หะรอม) ใหม่ หรือว่ากระทำในสิ่งที่นารังเกียจ (มักกูฮฺ) ใหม่ คำตอบคือ การกระทำของเขาไม่ถือว่าเป็นบาป (ไม่หะรอม) และไม่เป็นที่นารังเกียจ (ไม่มักกูฮฺ) โดยปราศจากการขัดแย้ง เช่นเดียวกับหุกมไม่วาญิบละหมาดและถือศีลอดสำหรับเด็ก ๆ ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่ถ้าเด็ก ๆ ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะดำรงการละหมาดและถือศีลอดละ งามว่า พวกเขาได้กระทำในสิ่งที่เป็นบาป (หะรอม) ใหม่ หรือว่ากระทำในสิ่งที่นารังเกียจ (มักกูฮฺ) ใหม่ หรือว่าการละหมาดของพวกเขาใช้ไม่ได้? คำตอบคือไม่ แต่ทว่าสิ่งเหล่านั้นกลับถูกส่งเสริมให้กระทำ ดังนั้น กรณีของการตามการมองเห็นจันทร์เสี้ยวของประเทศใดประเทศหนึ่งที่มีความแตกต่างด้านมัญญะฮฺก็เช่นเดียวกัน นี่คือการตอบสำหรับคนที่ประสงค์จะยึดทัศนะที่กล่าวว่าไม่วาญิบต้องตาม

นอกจากนั้น วัตถุประสงค์ของหะดีษการดูจันทร์เสี้ยวอันเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งด้านความเข้าใจนั้นเป็นเรื่องของการถือศีลอดจันทร์เสี้ยว รอมฎอนและอีดิฟิฏริ ไม่ใช่อีตอฎฮฺแต่อย่างใด วัลลอฮุอะอ์ลัม

สุพห่านลลอฮฺ ข้าพเจ้ารู้สึกแปลกใจยิ่งนักเกี่ยวกับหุกมนี้ที่มักจะขัดแย้งกันอยู่เนืองๆ จนทำให้ความยิ่งใหญ่ของอิสลามขาดหายไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในละแวกบ้านเรา อันที่จริง คำว่า “ไม่วาญิบ” ไม่ได้มีความหมายว่า “หะรอม” และไม่ใช่ “มักกูฮฺ” ด้วย โดยเฉพาะในเรื่องของการตามการประกาศของมักกะฮฺเกี่ยวกับการกำหนดวันอะเราะซะฮฺและวันอีตอฎฮฺ แต่กลับส่งเสริมให้ตามถึงแม้จะไม่ใช้วาญิบก็ตาม เพราะความเป็นเอกภาพของประชาชาติมุสลิมนั้นเป็นสิ่งที่วาญิบ และความขัดแย้งดังกล่าวอาจจะตกอยู่ในคำห้ามของอัลลอฮฺ

ที่ว่า ﴿وَلَا تَنفَرُوا﴾ หมายถึง “พวกเจ้าจงอย่าแตกแยกกัน”⁶² วัลลอฮุอะอ์ลัม โดยเฉพาะหลังจากที่ได้ประจักษ์แล้วว่าหลักฐานของฝ่ายที่ระบุว่า “วาญิบต้องตาม” นั้นมีน้ำหนักและเข้มแข็งกว่าหลักฐานของฝ่ายที่ระบุว่า “ไม่วาญิบต้องตาม” และข้อเท็จจริงของคำว่า “ไม่วาญิบ” ไม่ได้มีความหมายว่า “ไม่อนุญาต” โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่อุปกรณ์การสื่อสารต่างๆ ได้ส่งให้เห็นอย่างชัดเจนถึงสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับการรุกรานของบรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ในวันอะเราะเราะฮ์ และการเชือดสัตว์ของพวกเขาในวันนะหฺร์ผ่านการถ่ายทอดสดบนเวทีโทรทัศน์และบนหน้าเว็บไซต์ต่างๆ วัลลอฮุอะอ์ลัม อะอ์น

⁶² สูเราะฮ์ อัจซอร อายะฮ์ที่ 13

การกำหนดวันอะเราะเราะฮ์เป็นความรับผิดชอบ

ถ้าเป็นเช่นนั้น ความพยายามในการดูจันทร์เสี้ยวเพื่อกำหนดวันแรกของจันทร์เสี้ยวซุลหิจญะฮ์ด้วยตนเองของบรรดาผู้นำมุสลิมในประเทศต่างๆ ที่มีความแตกต่างด้านมัญละฮ์กับมักกะฮ์ โดยไม่ยอมตามการประกาศวันอะเราะเราะฮ์ อันก่อให้เกิดความขัดแย้งของประชาชาติมุสลิมอยู่บ่อยครั้งนั้น ประกอบด้วยข้อเท็จจริงทางด้านลบหลายประการที่ผู้นำมุสลิมของแต่ละประเทศจำเป็นต้องรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

1- สร้างความคลุมเครือให้แก่ผู้คนเกี่ยวกับชะรีอะฮ์อิสลาม เพราะเป่าประสงค์ (มะกอสิด) ของชะรีอะฮ์อิสลาม คือการสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นกับประชาชาติมุสลิมบนโลกนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันสำคัญต่างๆ ดังเช่น วันอีดีอัฎฮา และบรรดาวันตัจริกทั้งสามเป็นต้น บนรากฐานที่ถูกต้องตามหลักการของชะรีอะฮ์และสติปัญญา

2- อาจทำให้คนทั่วไปปฏิบัติอิบาดะฮ์ที่ขัดแย้งกับการให้ความหมายของท่านนบี ﷺ เกี่ยวกับวันอะเราะเราะฮ์และอีดีอัฎฮา โดยผ่านหะดีษต่างๆ ที่มีสายรายงานถูกต้องดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการขัดแย้งโดยตรงหรือทางอ้อม

3- สร้างความยุ่งยากให้กับประชาชาติอิสลามในการถือศีลอดสุนัตวันอะเราะเราะฮ์ ซึ่งมีความประเสริฐที่ยิ่งใหญ่ เมื่อเกิดความขัดแย้งในด้านการยืนยันการมองเห็นจันทร์เสี้ยวของจันทร์เสี้ยวซุลหิจญะฮ์ระหว่างประเทศของเรากับการประกาศเห็นจันทร์เสี้ยวของมักกะฮ์และข้อเท็จจริงของวันอะเราะเราะฮ์ที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์กำลังรุกูฟอยู่ ณ ทุ่งอะเราะเราะฮ์

4- สร้างความคลุมเครือให้แก่ประชาชาติมุสลิมในสิ่งที่ไม่ควรจะเกิดความคลุมเครือสำหรับการเข้าใจหุก่มต่าง ๆ ของอุละมาอ์และเป่าประสงค์ของชะรีอะฮฺอิสลามเกี่ยวกับเรื่องนี้ นั่นคือคำกล่าวบางประโยคของอุละมาอ์บางท่าน เช่นคำว่า

- لَا يَحِبُّ : ไม่วาญิบ

- لَا يَلِزُ : ไม่จำเป็น

- لِكُلِّ بَلَدٍ رُؤْيَةٌ : ทุก ๆ ประเทศมีสิทธิที่จะตามการดูจันทร์เสี้ยวของประเทศนั้น เพราะ

4.1 คำว่า (لَا يَحِبُّ : ไม่วาญิบ) ไม่ได้หมายความว่า (لَا يَجُوزُ : ไม่อนุญาต) และคำว่า (لَا يَلِزُ : ไม่จำเป็น) ไม่ได้หมายความว่า (لَا يَصِحُّ : เป็นโมฆะ) ในความหมายที่ว่า คำว่า (ไม่วาญิบ) ไม่ได้หมายความว่าปิดเส้นทางเดินโดยปริยาย แต่ถ้าจะดำเนินตามเส้นทางดังกล่าวก็ไม่ถือว่ามีความผิดใดๆ

4.2 หุก่มของคำว่า (لَا يَحِبُّ : ไม่วาญิบ) นั้นเป็นเพียงทัศนะที่ถูกต้องกว่าระหว่างสองทัศนะของอุละมาอ์มัซฮับอัชชาฟีอี้อีกกลุ่มหนึ่งเท่านั้น (ไม่ใช่ทัศนะของอิหม่ามอัชชาฟีอี้อีกเอง) ในความหมายที่ว่า ทัศนะที่ระบุว่า (يَحِبُّ : วาญิบ) นั้นเป็นทัศนะที่ถูกต้องเช่นกัน และเป็นทัศนะที่ถูกต้องกว่าตามความเห็นของอุละมาอ์มัซฮับอัชชาฟีอี้อีกกลุ่มหนึ่ง ยิ่งกว่านั้น ทัศนะที่ว่า “วาญิบ” นี้เป็นทัศนะของอิหม่ามอัชชาฟีอี้อีย

เช่นเดียวกับคำว่า (لِكُلِّ بَلَدٍ رُؤْيَةٌ) หมายถึง “ทุก ๆ ประเทศมีสิทธิที่จะตามการดูจันทร์เสี้ยวของประเทศนั้น” ไม่ใช่ (عَلَى كُلِّ بَلَدٍ رُؤْيَةٌ) ที่มีความหมายว่า “สำหรับทุก ๆ ประเทศจำเป็นต้องตามการดูจันทร์เสี้ยวของประเทศนั้น” วัลลอฮุอะอ์ลัม

4.3 หุก่มของคำว่า (ไม่วาญิบ) ตามทัศนะของอุละมาอ์มัซฮับอัชชาฟีอี้อีกกลุ่มหนึ่งดังกล่าวนี้ คือไม่วาญิบตามการเห็นจันทร์เสี้ยวของประเทศอื่นที่มีความแตกต่างด้านมัญละฮฺ ส่วนในด้านของการสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชาติมุสลิมด้วยสัญลักษณ์ของอิสลามบนพื้นฐานแห่งเป่าประสงค์ของชะรีอะฮฺแล้ว ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าไม่มีประชาชาติมุสลิมท่านใด โดยเฉพาะบรรดาอุละมาอ์ ที่กล้ากล่าวว่า “ไม่วาญิบ”

4.4 เมื่อเป็นที่ชัดเจนเช่นนั้น ทำไมเราถึงยอมเลือกเส้นทางที่ไม่ปลอดภัยและวิธีการที่ยุ่งยากกว่า นั่นคือพยายามมองเห็นจันทร์เสี้ยวในประเทศของเราซึ่งบ่อยครั้งนำไปสู่ความแตกแยกของประชาชาติและขัดแย้งกับสภาพความเป็นจริง เพียงเพราะยึดติดกับทัศนะของอุละมาอ์บางกลุ่มที่กล่าวเพียงแต่คำว่า “ไม่วาญิบ” ซึ่งไม่ได้หมายถึง “ไม่อนุญาต” ที่สำคัญทัศนะดังกล่าวเป็นเพียงทัศนะที่ถูกต้องกว่าเท่านั้น ไม่ใช่ทัศนะที่ถูกต้องโดยปริยายซึ่งเกิดจากความขัดแย้งที่ซ้อนนี้ (ไม่เด็ดขาด) ไม่ใช่ก็อฎออี (เด็ดขาด) ในขณะที่ความเป็นเอกภาพของประชาชาติบนพื้นฐานแห่งชะรีอะฮฺอัลลอฮฺและสุนนะฮฺของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เป็นสิ่งที่จำเป็น (วาญิบ) ต้องคำนึงถึงโดยปราศจากการขัดแย้ง วัลลอฮุอะอ์ลัม

มาเถิด เรามาคร่ำครวญต่อคำสอนของอัลลอฮฺที่ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ أَنْ أَيْمُوا الَّذِينَ وَلَا تَنْفَرُوا ﴾

ความว่า “พวกเจ้าจงดำรงศานาไว้ให้คงมั่น และจงอย่าแตกแยกกันในเรื่องศานา”⁶³

⁶³ สุเราะฮฺ อัจซุรอ อายะฮฺที่ 13

พิตวาอุละมาอ์

ท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอเชิญชวนพี่น้องมุสลิมทั้งชายและหญิงทั่วทุกมุมโลก โดยเฉพาะพี่น้องมุสลิมที่อาศัยอยู่ในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้เป็นผู้ตามของชาวหะรอหมักกีย (อุมมุลกุรอ) ในช่วงการทำอิบาดะฮ์ฮัจญ์ ในด้านความสอดคล้องของวันอะเราะเราะฮ์ฮัจญ์ วันอีตอฎฮา และบรรดาวันตัชริก

ในการอธิบายอายะฮ์

﴿وَأَذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ﴾

ความว่า “และพวกเจ้าจงกล่าวรำลึกถึงอัลลอฮ์ในบรรดาวันที่ถูกนับไว้”⁶⁴

อิบนุอะเราะเราะฮ์ฮัจญ์ กล่าวว่า “แท้จริงแล้วประชาชาติทั่วทุกมุมโลกล้วนเป็นผู้ตามของบรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ (ที่มักกะฮ์) ในบรรดาวันดังกล่าว”⁶⁵

พิตวาจากดาร์ลอิฟตาอ์-อียิปต์

ดาร์ลอิฟตาอ์ อียิปต์ได้ออกคำพิตวาเมื่อวันที่ 26/3/2005 เกี่ยวกับคำถามเลขที่ 724 ปี 2005 (1426) ดังนี้

คำถาม: ประชาชาติมุสลิมจำเป็นต้องปฏิบัติตนอย่างไรเกี่ยวกับวันอีตอฎฮา และการกำหนดวันอะเราะเราะฮ์ฮัจญ์ในช่วงเวลาที่มีความขัดแย้ง (เรื่องการเห็นจันทร์เสี้ยวเพื่อกำหนดวันอะเราะเราะฮ์ฮัจญ์และอีตอฎฮา)?

⁶⁴ สุเราะฮ์ อัล-บะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 203

⁶⁵ อะหุกามอัลกุรอาน ของอิบนุอะเราะเราะฮ์ฮัจญ์ เล่ม1 หน้า143

คำตอบ: หุก่มคือ ให้ (ประชาชาติมุสลิม) ตาม (การประกาศ) ของชาอูดีอาระเบีย (มักกะฮ์) ตามมติของการสมมนาที่เมืองเจดดาห์ เพื่อความเป็นเอกภาพของประชาชาติมุสลิมในวันอะเราะเราะฮ์ฮัจญ์”

พิตวาจากสภายุโรปเพื่อการพิตวาและวิจัย

เซคไฟค็อล เมลละวีร์รองประธานสภายุโรปเพื่อการพิตวาและวิจัยได้ออกพิตวา (เมื่อวันที่ 20/2/2002) ว่า “ความแตกต่างของทัศนะเกี่ยวกับการเห็นจันทร์เสี้ยวของจันทร์เสี้ยวรวมฆอนและอีตอฎฮาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้... แต่เกี่ยวกับวันอีตอฎฮาไม่อนุญาตให้มีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างเด็ดขาด และไม่จำเป็นต้องเห็นจันทร์เสี้ยวจันทร์เสี้ยวซุลหิจญะฮ์ การคำนวณ และการมองเห็นของแต่ละประเทศ แต่ทว่า ให้สังเกตเวลา (วัน) ที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์เดินทางสู่ทุ่งอะเราะเราะฟาต เพราะวันอะเราะเราะฮ์ฮัจญ์คือวันที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์วุฎูฟ ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาต และจะไม่รับพิจารณาการมองเห็นจันทร์เสี้ยวของประเทศอื่นๆ เช่นเดียวกับการคำนวณ ถ้าหากว่าขัดแย้งกับวันที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจญ์กำลังวุฎูฟอยู่ ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาต”⁶⁶

มติจากสภามัจญ์มะอ์อัลฟิฮิ อัลอิสลามีย์ อัตเตาลีย์

สภามัจญ์มะอ์อัลฟิฮิ อัลอิสลามีย์ อัตเตาลีย์⁶⁷ ได้ออกมติเลขที่ 18 (3/6) ในการสมมนาครั้งที่ 3 ณ ประเทศจอร์แดนเมื่อระหว่างวันที่ 8-13 เคาะฟัร

⁶⁶ http://www.islamonline.net/serviet/satellite?pagename=IslamOnline-Arabic-Ask_Scholar/FatwaA&cid=1122528617226

⁶⁷ สภามัจญ์มะอ์อัลฟิฮิ อัลอิสลามีย์ อัตเตาลีย์เป็นองค์กรระหว่างประเทศ ที่ถูกก่อตั้งที่มักกะฮ์เมื่อปี 1403 ฮ.ศ. (1983) สมาชิกมาจากตัวแทนของประเทศต่างๆกว่าสี่สิบสามประเทศจากทั่วโลก ซึ่งประกอบด้วยบรรดาผู้ทรงคุณวุฒิและนักนิติศาสตร์อิสลามจากสาขาวิชาต่างๆ (<http://www.fiqhacademy.org.sa>)

1407 ฮ.ศ. ตรงกับวันที่ 11-16/10/1986 เกี่ยวกับความเป็นเอกภาพของการเริ่มต้นจันทร์เสี้ยวจันทร์ศศิว่า “เมื่อมีการยืนยันเห็นจันทร์เสี้ยวจากประเทศใดประเทศหนึ่งชาวมุสลิมทุกคนจำเป็นต้องยึดถือถือกับการเห็นดังกล่าว และไม่มี การพิจารณาใดๆสำหรับความแตกต่างของมัญลอะอู เนื่องจากความครอบคลุมของคำสั่งให้ถือถือถือและออกถือ”⁶⁸

มติการประชุมที่ประเทศไทย

1. การประชุมที่กรุงเทพฯ

ข้าพเจ้าพร้อมกับนักวิชาการอีกหลายท่านจากจังหวัดปัตตานีเคยได้รับเชิญจากท่านจุฬาราชมนตรีหะยีประเสริฐ มะหะหมัด เพื่อเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหาการดูจันทร์เสี้ยว พวกเราได้ตอบรับคำเชิญดังกล่าว และเข้าร่วมประชุมที่ศูนย์กลางอิสลาม กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่จันทร์ที่ 28 ชุลเกาะตะฮุ 1411 (10/6/1991) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนั้นมีทั้งหมด 23 ท่าน ซึ่งเป็นตัวแทนจากจังหวัดต่างๆ

ที่ประชุมได้นำเสนอเอกสารและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดูจันทร์เสี้ยวของจันทร์เสี้ยวรวมฏอน อีดฟีฎริ และอีดอฎฮา จนสุดท้ายที่ประชุมเห็นชอบให้มีการโหวตเสียง ผลปรากฏว่า 17 เสียงสนับสนุนทัศนะที่ให้ตามการประกาศวันอะเราะพะฮะฮุของนครมักกะฮุในกรณีของการกำหนดวันอีดอฎฮา และตามการดูจันทร์เสี้ยวในประเทศไทยในกรณีของการกำหนดวันแรกของจันทร์เสี้ยวรวมฏอนและวันอีดฟีฎริ มีเพียง 6 เสียงเท่านั้นที่ให้ตามการดูจันทร์เสี้ยวเองในประเทศทั้งสามกรณี แต่ ด้วยกำหนดของอัลลอฮุและสิ่งใดที่พระองค์ทรงประสงค์พระองค์ก็จะกำหนดสิ่งนั้น มติเสียงส่วนมากในการประชุมดังกล่าวกลับไม่ค่อยได้รับความเห็นชอบจากท่านจุฬาราชมนตรีหะยีประเสริฐ มะหะหมัด ด้วยเหตุผลกลัวเกิดความแตกแยกในสังคมมุสลิม วัลลอฮุฮุสตุอะอาน

⁶⁸ วารสารมัจญ์มะอ์อัลฟิถิ อัลอิสลามีย์ ลำดับที่ 3 เล่ม 2 หน้า 811

2. การประชุมที่จังหวัดนราธิวาส

หลังจากเดินทางกลับจากกรุงเทพฯ ข้าพเจ้าและผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มหนึ่ง รวมทั้งประธานกรรมการอิสลามและคณะกรรมการประจำจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ได้ร่วมกันประชุมอีกครั้งหนึ่งที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ในวันเสาร์ที่ 3 ซุลหิจญะฮฺ 1411 (15/6/1991) การประชุมในครั้งนี้บรรดาผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้กำหนดวันอีตอฎฮาตามการประกาศวันอะเราะเราะฮฺและวันนะหฺร์ของนครมักกะฮฺ จากมติการประชุมในครั้งนั้นกลายเป็นบรรทัดฐานการยึดปฏิบัติของกรรมการอิสลามประจำจังหวัดภาคใต้ในการกำหนดวันอีตอฎฮานับตั้งแต่ปีนั้นเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน นอกจากสองสามปีที่ผ่านมาเท่านั้น ซึ่งเหตุการณ์ความแตกแยกเรื่องการกำหนดวันอีตอฎฮา ก็ได้ประทุขึ้นมาอีกครั้ง วัลลอฮุลมุสตะอาน

นี่คือการบันทึกของ ดร. อับดุลหะลีม อะหมัดเกี่ยวกับการประชุมดังกล่าว ซึ่งท่านเป็นผู้หนึ่งที่เข้าร่วมประชุมทั้งสองครั้ง

คำส่งท้าย

การถือศีลอดอะเราะเราะฮฺซึ่งตามด้วยการออกอีตอฎฮาตามเหตุการณ์จริงที่ประชาชาติมุสลิมที่กำลังรวมตัววุกูฟอยู่ ณ ทุ่งอะเราะเราะฟาด เป็นชะรีอะฮฺของอัลลอฮฺและสุนนะฮฺของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการอิญญัตฮาดของอิหม่ามอัชชาฟีอีฮฺและบรรดาอิหม่ามมัซฮับฟิกฮ์อีกสามมัซฮับ และไม่ขัดกับทัศนะของอุละมาอ์อิสลามที่ได้รับความเชื่อถือและยอมรับ ทั้งในอดีตหรือปัจจุบัน ซึ่งผลลัพธ์ที่ตามมาคือความเป็นเอกภาพของประชาชาติมุสลิม ความยิ่งใหญ่ของอิสลาม และการมีเกียรติศักดิ์ของชาวมุสลิมอันเป็นสิ่งที่มุสลิมทุกคนต้องธำรงไว้

ในทางตรงกันข้าม การถือศีลอดอะเราะเราะฮฺที่ไม่ตรงตามเหตุการณ์จริงของวันอะเราะเราะฮฺและวันอีตอฎฮาที่ไม่ตรงกับวันนะหฺร์ที่นครมักกะฮฺเนื่องเพราะแต่ละประเทศต่างดูจันทร์เสี้ยวอย่างเอกเทศด้วยเหตุผลด้านความต่างของมัญญะฮฺ อันนำไปสู่ความแตกแยกของประชาชาติมุสลิม ถือว่าเป็นหน้าที่รับผิดชอบของบรรดาผู้นำมุสลิมของแต่ละประเทศทั้งบนโลกนี้และโลกอะคีเราะฮฺ วัลลอฮุลมุสตะอาน วะฮูวะ อะอฺละมุ บิศเศาะวาบ

แท้จริงแล้ว ข้าพเจ้าไม่มีสิทธิที่จะบังคับผู้ใดให้ปฏิบัติตามหุก่มใดหุก่มหนึ่งที่อุละมาอ์มีทัศนะขัดแย้งกัน โดยเฉพาะในหมู่อุละมาอ์มัซฮับอัชชาฟีอีฮฺ ข้าพเจ้าเพียงแต่ปรารถนาที่จะชี้แจงเพื่อความกระจ่างแจ้ง ขณะเดียวกันก็เพื่อเรียกความสนใจและกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชาติมุสลิมที่กำลังหลงลืมให้หวนกลับคืนมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาผู้นำ ในประเด็นที่ว่า สมควรหรือไม่ที่จะมาร่วมกันขบคิดและกำหนดจุดยืนที่ชัดเจนในปัญหาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์แห่งศาสนาและภาพลักษณ์โดยรวมของ

ศาสนาอิสลามในวินที่ยิ่งใหญ่ ดังเช่นวันอีดิฮ์ฎอฮา เพื่อความสมานฉันท์และเป็นเอกภาพของประชาชาติมุสลิมและชำระไว้ซึ่งเป้าประสงค์แห่งชะรีอะฮ์อิสลาม รวมทั้งปลดปล่อยจากการพิพากษาของอัลลอฮ์ในวันอาคิเราะฮ์ เพราะนั่นคือภาพลักษณ์อีกด้านหนึ่งของอิสลามที่ทรงอิทธิพลและแสดงถึงภาพพจน์ที่แท้จริงของอิสลาม ไม่ว่าจะป็นด้านบวกหรือลบก็ตาม ซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชาติินมีมุหัมมัด ﷺ ทั้งที่เป็นประชาชาติอัญญาบะฮ์ (มุสลิม) และประชาชาติตะวะฮ์ที่ยังไม่ได้เข้ารับอิสลาม ตลอดจนมัดอู (ผู้ที่ถูกเชิญชวนสู่วิถีชีวิตแห่งอิสลาม) บนโลกนี้ โดยเฉพาะประชาชาติมุสลิมในปัจจุบันซึ่งกำลังเผชิญกับภาวะคุกคามที่นำไปสู่ความแตกแยก และการสมคบคิดที่ชั่วร้ายของศัตรูด้วยการใส่ร้ายป้ายสีด้วยสิ่งบิดเบือน เพราะบ่อยครั้งที่เหตุการณ์เช่นนี้ได้บั่นทอนสถานภาพของเราในฐานะ “ประชาชาติที่ดีเลิศ” และเป็นผู้แทนของอัลลอฮ์บนโลกนี้

وَفِي الْخِتَامِ؛ يَسْرُرُنِي أَنْ أُصْرِحَ لَكُمْ بِمَا تَوَصَّلَ إِلَيْهِ هَذَا الْبَحْثُ الْمَتَوَاضِعُ قَائِلًا: إِذَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَدَدَ يَوْمَ عَرَفَةَ بِيَوْمٍ يُعْرَفُ فِيهِ الْحُجَّاجُ بِعَرَفَاتٍ مَعَ إِمَامِهِمْ، سِوَاءَ كَانَ التَّاسِعَ أَوْ الْعَاشِرَ عِنْدَ الْأَصْحَابِ، وَالْإِمَامُ الشَّافِعِيُّ حَدَدَ يَوْمَ الْأَضْحَى بِالْيَوْمِ الَّذِي يَلِي يَوْمَ عَرَفَةَ، فَمَا عَلَيْنَا إِلَّا مُجَرِّدُ مُتَابِعَةِ إِعْلَانِ يَوْمِ عَرَفَةَ مِنْ مَكَّةَ الْمُكْرَمَةِ لِإِعْلَانِ يَوْمِ الْأَضْحَى فِي بِلَادِنَا، فَبِذَلِكَ يَظْهَرُ وَاضِحًا فِي الْعَالَمِ كُلِّهِ مَا حَدَدَهُ الرَّسُولُ ﷺ لِأُمَّتِهِ بِشَأْنِ يَوْمِ الْأَضْحَى بِقَوْلِهِ ﷺ: ((وَالْأَضْحَى يَوْمٌ يُضْحِي النَّاسُ...)) وَلَا يَخْتَلِفُ فِيهِ أَحَدٌ. وَبِذَلِكَ تَحَقَّقَ مَقَاصِدُ الشَّرِيعَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ مِنْ هَذِهِ الشَّعِيرَةِ الْعَظِيمَةِ فِي وَحْدَةِ الْأُمَّةِ الْإِسْلَامِيَّةِ، وَإِظْهَارِ الْإِسْلَامِ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ. وَاللَّهُ أَعْلَمُ

أَقُولُ قَوْلِي هَذَا وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِي وَلَكُمْ، وَأَفْوِضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ. رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ، وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ. رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا، رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ، وَأَصْلِحْ ذَاتَ بَيْنِهِمْ، وَأَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَاجْعَلْ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَالْحِكْمَةَ، وَتَبَتَّهِمْ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِكَ، وَأَوْزِعْهُمْ أَنْ يُؤْفُوا بِعَهْدِكَ الَّذِي عَاهَدْتَهُمْ عَلَيْهِ، وَأَنْصُرْهُمْ عَلَى عَدُوِّكَ وَعَدُوِّهِمْ، إِلَهَ الْحَقِّ وَاجْعَلْنَا مِنْهُمْ. عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا، رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ، وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ. عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا، رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ، رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ. وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ، سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعَزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

อิสมาอีล ลุดฟี จะปะกียา
มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
25 เราะเบียอูลเอาวัล 1431
11 มีนาคม 2010

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำผู้เขียน	1
อีตัจญ์ฮาดตามวันอะเราะเราะหะฮุคือชะรีอะฮุของอัลลอฮุสู่ความเป็น เอกภาพของประชาชาติ	4
ความหมายของวันอะเราะเราะหะฮุ	5
นิยามของวันอีตัจญ์ฮาด	10
การกำหนดวันอะเราะเราะหะฮุและอีตัจญ์ฮาด	15
การคำนวณและการใช้อุปกรณ์	18
ความประเสริฐของวันอะเราะเราะหะฮุและอีตัจญ์ฮาด	19
มีฎละฮุที่ต่างกัน	24
• กฎว่าด้วยความขัดแย้งของอูละมาอ์มัชฮับฮาฟีอีฮ์	37
• การเห็นจันทร์เสี้ยวของชาวมักกะฮุ	38
• ประเด็นการวินิจฉัย	39
• ให้เลือกปฏิบัติในสิ่งที่ง่ายกว่า	41
อีตัจญ์ฮาดตามวันอะเราะเราะหะฮุ	43
การถือศีลอดอะเราะเราะหะฮุในวันอะเราะเราะฟาต คือเอกภาพ แห่งอิบาตะฮุของประชาชาติมุสลิม	50
ข้ออ้างและคำตอบ	53
การกำหนดวันอะเราะเราะหะฮุเป็นความรับผิดชอบ	56
ฟัตวาอูละมาอ์	59
มติการประชุมที่ประเทศไทย	62
คำสั่งท้าย	64